

2012

İKTİSAT ABD

GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KEMAL BAŞARAN

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI

YOKSULLUK-SUÇ İLİŞKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KEMAL BAŞARAN

GAZİANTEP
ARALIK 2012


T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI

YOKSULLUK-SUÇ İLİŞKİSİ

KEMAL BAŞARAN

Tez Savunma Tarihi: 20.12.2012


Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı


Doç. Dr. HİLMİ BAYRAKTAR
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığımı onaylarım.


Prof. Dr. Selahattin BEKMEZ
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.


Doç. Dr. Atilla A. UĞUR
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

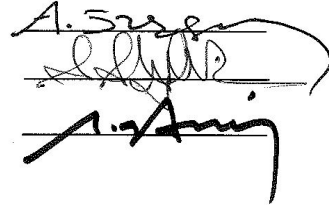
Jüri Üyeleri:

İmzası

Doç. Dr. Arif ÖZSAĞIR (Jüri Başkanı)

Doç. Dr. Atilla A. UĞUR

Yrd. Doç. Dr. Mehmet AYTEKİN



ÖZET

YOKSULLUK-SUÇ İLİŞKİSİ

BAŞARAN, KEMAL
Yüksek Lisans Tezi, İktisat ABD
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Atilla A. UĞUR
Aralık 2012, 64 sayfa

Toplum hayatında suça etki eden birçok faktörden söz edilebilir. Gelir düzeyi veya yoksulluk da suç üzerinde oldukça etkili olan unsurlar başında gelmektedir. Özellikle mala karşı işlenen suçlarda, yoksulluğun suça etkisi çok önemlidir. Birçok çalışmada, yoksulluğun suça doğrudan etki eden faktörlerin başında yer aldığını tespit edilmiştir. Bu çalışmada da; genel olarak yoksulluk ve suç arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu kapsamda öncelikle yoksulluk ve suç kavramları ile ilgili literatür taranarak çalışmanın teorik alt yapısı oluşturulmuştur. Sonra 2000-2008 yıllarında Türkiye'deki yoksulluk ile suç arasındaki ilişki TÜİK'ten elde edilen verilerle çerçevesinde analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda yoksulluk ve suç arasında ters bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Yani araştırma kapsamında; gelir seviyesi düşük kişilerin daha fazla suç işlediği, gelir seviyesi yüksek kişilerin ise gelir seviyesi düşük kişilere oranla daha az suç işlediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Suç, Yoksulluk çıkmazı, Suç Geliri

ABSTRACT

POWERTY-CRİME RELATIONSHIP

BAŞARAN, KEMAL

M. A. Thesis, Department of Economics

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Atilla A. UĞUR

December 2012, 64 pages

It can be mentioned many factors that affect crimes in community life. Income level or poverty is one of the most important factors that affect crime. Especially in crimes against property, the effect of poverty on crime is very important. In many studies, it has been determined that poverty is one of the most important factors that have direct impact on crime. In this study, generally it is investigated the relationship between poverty and crime. In this context, the theoretical literature related poverty and crime is searched and it is formed theoretical substructure. It has been analyzed the relationship between poverty and crime using TUIK data in 2000-2008. As a result of this analysis, it is found inverse relationship between poverty and crime. That is, results of this study show that low income people have committed more crime than high income level people.

Key Words: Powerty, Crime, Powerty Trap, Proceeds of Crime

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No:</u>
ÖZET	1
BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ	7
1.1. GİRİŞ.....	7
İKİNCİ BÖLÜM LİTERATÜR TARAMASI.....	9
2.1. YOKSULLUK KAVRAMI.....	9
2.1.1. Dar ve Geniş Anlamda Yoksulluk	9
2.1.2. Yoksulluk Türleri.....	10
2.1.2.1. Mutlak ve Görelî Yoksulluk.....	10
2.1.2.2. Nesnel Yoksulluk- Öznel Yoksulluk	11
2.1.2.3. Gelir Yoksulluğu- İnsani Yoksulluk.....	12
2.1.3. Yoksulluğun Nedenleri.....	12
2.1.3.1. Gelişmekte Olan Ülkelerde Uygulanan Neoliberal politikalar	12
2.1.3.2. Makroekonomik Koşullar	13
2.1.3.2.1. Enflasyon	13
2.1.3.2.2. Büyük Bütçe Açıkları	15
2.1.3.2.3. Gelir Dağılımı Adaletsizliği.....	16
2.1.3.2.4. Dış Borç ve Cari İşlemler Açığı.....	16
2.1.3.3. Yüksek Nüfus Artış Hızı.....	17
2.1.4. Yoksulluk Kısır Döngüsü	18
2.1.5. Yoksulluk Sınırı	18
2.1.6. Yoksulluk Sınırına Göre Yoksulluk Endeksleri	19
2.1.6.1. Kafa Sayısı Endeksi.....	19

2.1.6.2. Yoksulluk Açığı Endeksi	19
2.1.6.3. Sen Endeksi	20
2.1.6.4. Foster- Greer- Thorbecke Endeksi	21
2.1.7. Kırsal ve Kentsel Yoksulluk	22
2.2. SUÇ KAVRAMI	23
2.2.1. SUÇ ÇEŞİTLERİ.....	25
2.2.1.1. Şahsa Karşı Suçlar	26
2.2.1.2. Mala Yönelik İşlenen Suçlar	26
2.2.1.3. Cinsel Suçlar.....	28
2.2.1.4. Uyuşturucu Suçları	28
2.2.2. SUÇU ETKİLEYEN FAKTÖRLER	28
2.2.2.1. Kişiyeye Bağlı Faktörler.....	28
2.2.2.1.1. Yaş.....	29
2.2.2.1.2. Cinsiyet.....	30
2.2.2.1.3. Irk	31
2.2.2.1.4. Zekâ	31
2.2.2.2. Çevreyeye Bağlı Faktörler	32
2.2.2.2.1. Fiziki Çevre.....	32
2.2.2.2.2. Sosyal Çevre	32
2.2.2.2.2.1. Şehirleşme ve Suç.....	33
2.2.2.2.2. Sosyo-Kültürel Yapı.....	34
2.2.2.2.2.1. Örf ve Adetler	35
2.2.2.2.2.2. İnançlar	35
2.2.2.2.2.3. Kan Davaları.....	36
2.2.2.2.2.4. Din.....	37
2.2.2.2.2.5. Eğitim.....	37
2.2.2.2.2.6. Aile.....	38

2.2.3.2.2.7. Meslek Grupları	39
2.2.3.2.2.8. Kitle İletişim Araçları	41
2.2.3.3. Ekonomik Duruma Bağlı Faktörler	41
2.2.3.3.1. Ekonomik Etkenler	41
2.2.3.3.2. Ekonomik Krizler	42
2.2.3.3.3. İşsizlik	42
2.3. YOKSULLUK VE SUÇ İLİŞKİSİ	43
3. BÖLÜM TÜRKİYE'DE YOKSULLUK-SUÇ İLİŞKİSİ	46
3.1. TÜRKİYE'DE YOKSULLUK	46
3.2. TÜRKİYE'DE YOKSULLUĞUN SUÇA ETKİSİ	50
SONUÇ VE ÖNERİLER	58
KAYNAKÇA	61
ÖZGEÇMİŞ	64
VITAE	64

TABLO ve ŐEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No:

Tablo 1. Türkiye’de Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Yoksulluk Oranları	47
Tablo 2. Türkiye’de 2007-2009 Yıllarında Yoksul Fert Sayısı	48
Tablo 3. Türkiye’de Hane Halkı Büyüklüğüne Göre Yoksulluk Sınırı.....	49
Tablo 4. Türkiye’de Gelire Göre 2000 Yılında Suç İşleyenler	50
Tablo 5. 2001 Yılında Türkiye’de Gelire Göre Suç İşleyenler	51
Tablo 6. 2002 Yılında Türkiye’de Gelire Göre Suç İşleyenler	52
Tablo 7. 2003 Yılında Türkiye’de Gelire Göre Suç İşleyenler	52
Tablo 8. 2004 Yılında Türkiye’de Gelire Göre Suç İşleyenler	53
Tablo 9. 2005 Yılında Türkiye’de Gelire Göre Suç İşleyenler	54
Tablo 10. 2006 Yılında Türkiye’de Gelire Göre Suç İşleyenler	54
Tablo 11. 2007 Yılında Türkiye’de Gelire Göre Suç İşleyenler	55
Tablo 12. 2008 Yılında Türkiye’de Gelire Göre Suç İşleyenler	55
Tablo 13. 2000-2008 Yıllarında Türkiye’de Gelire Göre Suç İşleyenler	56
Şekil 1. 2000-2008 Yıllarında Türkiye’de Gelire Göre Suç Oranları	57

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. GİRİŞ

Yoksulluk kavramı tarih boyunca tüm ülkeleri ilgilendiren bir kavram olmuştur. Bunun nedeni yoksulluğun insanlar üzerinde açmış olduğu tahriplerdir. Yoksulluk bir ekonomik kavram olmakla beraber felsefe ve psikoloji gibi insan bilimleri ile uğraşan sosyal bilimlerde de incelenme alanı bulmuştur. İnsanların hayatlarında ve insanların yaşamlarında etkili olan ve yıllardan beri süregelen bir kavram olması nedeni ile yoksulluk kavramı önemlidir ve bu kavram üzerinde durulması gereklidir. Sınırsız ihtiyaçların sınırlı gelirlerle karşılanması denkleminde ekonomik ve sosyal problemler suç kavramını açığa çıkarmaktadır. Kontrolsüz ve niteliksiz göçler, şehirlerin altyapı, konut, istihdam ve kültür olarak bu değişime hazırlıksız yakalanması, varoş mahallelerin oluşumu suç ile elde edilen gelirle insanların yaşamını idame ettirmek istemeleri, suç oranlarını arttırmaktadır.

Yapılan çalışmalar yoksulluk ve suç oranları arasındaki ilişkinin pozitif yönlü olduğunu göstermektedir. İnsanların gelir seviyeleri düştükçe, yani insanlar yoksullaştıkça; isteklerini elde etmek ve geçimlerini sağlamak için suç olgusuna yönelmektedirler. Gelir durumu ve dağılımındaki dengesiz şekillenme, temel ve sosyal ihtiyaçların karşılanmasındaki yetersizlikler, fakirlik ve bunların etrafında şekillenen örgü suç olgusunun açığa çıkmasında önemli bir etken olmaktadır.

Yoksul insanların yaşamış oldukları en büyük sıkıntılardan birisi suç işlemek zorunda kalmalarıdır. Ekonomik anlamda kendilerini dışlanmış olarak gören yoksullar ve onların ailelerinin maddi ve manevi sıkıntılarını sosyal yaşamlarında suça yönelmelerine etki edebilmektedir.

Bu çalışmadaki amaç, yoksulluk ile suç arasında bir ilişkinin olup olmadığını ortaya çıkarmaktır. Diğer bir ifade ile yoksul insanların zengin insanlara göre daha çok mu suç işliyor, sorusuna cevap aramak çalışmanın genel amacını oluşturmaktadır.

Bu alışma; Türkiye'deki 2000 ile 2008 yılları arasındaki verileri kapsamaktadır. Çalışmada suça etki eden diğer faktörler çalışmanın kapsamı dışındadır. Ayrıca çalışmada yapılan analizler elde edilen veriler ile kısıtlıdır.

Çalışmada öncelikle yoksulluk ve suç ile ilgili literatür taraması yapılarak araştırmanın teorik alt yapısı oluşturulmuştur. Sonra TÜİK'ten elde edilen verilerle, yoksulluk ile suç arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. Yapılan bu analizlerle Türkiye'de 2000-2008 yıllarında işlenen suçlara göre; yoksul olan kişilerin zenginlere oranla daha fazla suç işledikleri tespit edilmiştir. Başka bir ifade ile araştırma kapsamına göre yoksulluk ve suç arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Çünkü suç oranları daha çok alt gelirli bireyler arasında yaygın iken, gelir seviyesi yükseldiği zaman suç oranlarında azalma olduğu tespit edilmiştir. Fakat bu sonuç bir neden-sonuç ilişki şeklinde anlaşılmamalıdır. Çünkü her yoksul insanın suç işleyeceğini zannı doğru olmaz. Diğer taraftan suça etki eden başka faktörlerin olduğu da unutulmamalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

2.1. YOKSULLUK KAVRAMI

Yoksulluk kavramının tanımlarına bakıldığında zaman çok çeşitli tanımlar kullanılmaktadır. Ama bunlardan en yaygın olanları yoksulluğun mutlak ve göreceli anlamda tanımlanmasıdır. Aşağıda yoksulluk yaklaşımına bu iki açıdan yaklaşmakta ve ilerideki konularda da yoksulluk kavramı denildiğinde zaman yoksulluğun mutlak ve göreceli anlamından bahsedilmektedir.

2.1.1. Dar ve Geniş Anlamda Yoksulluk

Dar anlamda yoksulluk; bireylerin sadece geçimlerini finanse edebilecek şekilde bir gelirlerinin olması ve bu gelirleri de asgari düzeyi geçmemesi, sadece günlük zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak için gelir elde etmesi durumudur.

Geniş anlamda yoksulluk; bireylerin günlük hayatlarını idame ettirmek için gerekli olan zorunlu mal ve hizmetlerin yanında sosyal aktivitelerden geri kalan insanların oluşturdukları bir yoksulluk kavramıdır. Aşağıda yoksulluk çeşitleri üzerinde durulmaktadır.

Yoksulluk kavramı hakkında dünya bankasının yapmış olduğu bir tanım vardır ki bu tanım yoksulluk kavramını bire bir karşılamakta olup halende geçerliliğini sürdüren bir tanımdır. Bu tanımda Dünya Bankası yoksulluğu şu şekilde tanımlamaktadır:

Yoksulluk, insanların sadece gelir, tüketim gibi maddi nesnelere (gıda, barınma, giyim, vb.) mahrum olmalarını değil, aynı zamanda sağlık, eğitim, ulaştırma vb. hizmetlerden de mahrum olmalarını ifade etmektedir (World Bank, 2000). Dünya Bankası'nın 2000 yılında yapmış olduğu tanım aslında yukarıda

tanımladığımız geniş ve dar anlamli yoksulluk kavramını karşılamakta hem de aşığıda tanımlanacak olan mutlak yoksulluk ve görelî yoksulluk kavramlarını da içerisinde barındırmaktadır.

Yoksulluk; günlük temel ihtiyaçların tamamını veya büyük bir kısmını karşılayacak yeterli gelire sahip olmama anlamına gelmektedir. Özellikle, yiyecek, içecek, barınma, giyim – kuşam gibi temel ihtiyaçlara zor erişmek veya erişmemek yoksulluk olarak tanımlanabilmektedir. Ancak kimi gelişmiş ülkelerde bu tanımın standartlarında değişiklik görülmektedir (www.yenibilgiler.com.tr).

Yoksulluk gelişmekte olan veya gelişmemiş ülkeler için çok ciddi bir sorun olmaklar beraber gelişmiş ülkeler de diğer ülkeler gibi olmasa da yoksullukla sürekli mücadele içindedir ve hiçbir ülkede yoksulluk rakamları sıfır olmamıştır. Dar anlamda yoksulluk görülmese de geniş anlamda muhakkak tüm ülkelerde yoksulluk kavramından bahsetmek mümkündür.

2.1.2. Yoksulluk Türleri

Yoksulluk kavramı 3 başlık altında incelenebilir. Bunlar; a) Mutlak ve Görelî Yoksulluk, b) Nesnel Yoksulluk- Öznel Yoksulluk ve c) Gelir Yoksulluğu- İnsani Yoksulluktur.

2.1.2.1. Mutlak ve Görelî Yoksulluk

Mutlak yoksulluk hane halkı ya da fertlerin biyolojik olarak kendilerini üretebilmeleri için ihtiyaç duydukları asgari gelir ve harcama düzeyidir (stk.bilgi.edu.tr). Yani mutlak yoksulluğun hesaplanmasında tek geçerli ve etkili olan faktör kişilerin, bireylerin günlük ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir gelirlerinin olması veya olmaması durumudur. Sadece insanların hayatlarını idame ettirmeleri üzerine endekslenmiş bir kavramdır.

Görelî yoksulluk; temel ihtiyaçlarını mutlak olarak karşılayabilen ancak kişisel kaynaklarının yetersizliği yüzünden toplumun genel refah düzeyinin altında kalan ve topluma sosyal açıdan katılmaları engellenmiş olanları kapsamaktadır (Şenses, 2001:91). Görelî yoksulluk kavramında da insanlar hayatlarını idame ettirecek şekilde asgari ücrete ve yaşam koşullarına kısmen de olsa ulaşmış ama sosyal aktivite, seyahat ve eğlence gibi insanların ihtiyaçlarını karşılayamaması ve bu

ihtiyaçlardan yoksun olması ve bu faktörleri de hesaba katarak yapılan hesaplamalar ise görelî yoksulluk kavramının içerisine dâhil edilmektedir.

Yoksulluk kavramının oldukça karışık bir kavram olduğunu ve farklı şekillerde yoksulluk tanımlarını yapıldığı daha önce vurgulanmıştı. Genel itibariyle mutlak ve görelî yoksulluk tanımları yoksulluk kavramını tam manasıyla karşılayamasa da literatürde bu iki tanım şekli çok sık kullanılmaktadır. Bu çalışmada mutlak yoksulluk kavramı kullanılacaktır.

2.1.2.2. Nesnel Yoksulluk- Öznel Yoksulluk

Yoksulluğun tanımlanmasında objektif yaklaşım (refah yaklaşımı) yoksulluğu neyin meydana getirdiği ve kişileri yoksulluktan kurtarmak için nelerin gerektiği konusunda önceden belirlenen (normatif) değerlendirmeleri içermektedir. Sübjektif yaklaşım ise yoksulluğun tanımlanmasında kişilerin tercihlerine (fayda yaklaşımı) önem vermektedir. Kişilerin elde ettiği toplam faydanın hesaplanmasında karşılaşılan güçlükler nedeniyle iktisatçılar, geleneksel olarak, objektif yaklaşımı benimsemek eğilimindedirler. Bu yaklaşımı savunanlara göre bireyler her zaman kendileri için neyin en iyi olduğunu değerlendirme yeteneğine sahip değildir. Örneğin, yoksulluğun ölçümünde kullanılan hemen hemen tüm yöntemler objektif yaklaşımı benimseyerek asgari besin gereksinimi konusu üzerinde durmaktadır. Oysa kişiler tükettikleri yiyeceklerin miktarı ve türleri konusunda çok farklı değerlendirme ve tercihlere sahiptirler. Bazı kişiler yaşamlarını sürdürmek için gerekli olan yiyecek demetini tercih ederken diğerleri fiziki varlıklarını sürdürmeleri açısından önem taşımayan yiyecek demetine ağırlık verebilir. Bu nedenle yoksulluğun tanımlanmasını kişilerin ve hane halkının değerlendirmelerine bırakan sübjektif yaklaşım yoksulluğun ölçülmesinde önemli problem ve karışıklıklara yol açabilmektedir (Güneş, 2009:3).

Objektif yaklaşımın sübjektif yaklaşıma göre yoksulluğun çözülmesinde ve anlaşılmasında daha önemli olduğu görülmektedir. Sübjektif yaklaşımda bireyler kendi bireysel tercihlerine göre değerlendirmelerde bulunurlarken objektif yaklaşım daha rasyonel ve öznellikten uzaklaşıp nesnellığe yaklaşıldığı ve çözüm için önemli olduğu kaçınılmazdır.

2.1.2.3. Gelir Yoksulluğu- İnsani Yoksulluk

Gelir yoksulluğu yaşamı sürdürmek ya da asgari yaşam standardını karşılamak için kişi veya hane halkının ihtiyaç duyduğu temel gereksinimlerin karşılanabilmesi bakımından yeterli miktarda gelirin elde edilememesi durumu olarak tanımlanabilir. Gelir yoksulluğu hesaplamalarında genellikle asgari bir yaşam düzeyini sağlamak için gerekli gelir, yoksulluk sınırı olarak tanımlanmaktadır (İbrişim, 2008:11).

Gelir yoksulluğu bir nevi dar anlamda ve mutlak yoksulluk tanımlarındakinin aksine bireyler temel ve zorunlu gereksinimlerini karşılamak için yeterli düzeyde gelire sahip olamaması durumudur.

İnsani yoksulluk ise; “UNDP” nin (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) tanımına göre: Katlanılabilir bir yaşam için gerekli fırsatlara ve seçeneklere sahip olmamaktır. Bu tanımı daha fazla açmak istersek; insanların sadece gıda, barınma gibi maddi ihtiyaçları yoktur bunların yanında insanların bunların dışında kalan ihtiyaçları da vardır. Bu ihtiyaçlar zorunlu olsalar da olmasalar da insani bir ihtiyaçtır, karşılanması gerekir.

2.1.3. Yoksulluğun Nedenleri

Yoksulluğun nedenleri ülkelerin ekonomik yapılarına ve uygulamış oldukları politikalara bağlı olarak değişik faktörlere dayalı olarak değişmektedir. Bu nedenleri genel olarak altı başlık halinde toplamak mümkündür. Aşağıda bu altı başlığın neler olduğu ve bunların yoksulluk için ne derece etkin olduğu üzerinde durulmuştur.

2.1.3.1. Gelişmekte Olan Ülkelerde Uygulanan Neoliberal politikalar

1970’lerin sonlarından 1990’ların başlarına kadar neoliberal fikirler gelişmekte olan ülkelerin kalkınma sürecini ve stratejilerini etkilemiştir. Ulusal kalkınmışlığa karşı yapılan bu girişim bireyselliği, piyasa liberalizmini, dışa açılmayı ve devletin küçülmesi fikirlerini vurgulamaktaydı. Bu yaklaşıma göre, kanun düzenini ve güvenliği sağlayabilecek, makroekonomik istikrarı ve fiziksel altyapıyı sağlayacak küçük bir devlet önerilmekteydi (Öniş ve Şenses, 2005:263).

Yeni ekonomik düzen anlayışında devletin ekonomi üzerindeki etkisinin azaltılması yolunda bir görüş hâkimdir ve bu ekonomik sistem dünya ülkelerinin

genelinde uygulanmaya başlanmıştır. Bu sistemin yoksulluk üzerinde ki en büyük etkisi ise gelir dağılımı adaletsizliğinin artması ve bunun neticesinde nüfusun belirli bir kesiminin ekonomi üzerinde etkisinin fazla olmasıdır. Buna karşılık nüfusun fazlasını oluşturan kesimdeki insanların ise bu adaletsizlik neticesinden yoksul kaldığı görülmektedir.

1980'lerden sonra ortaya çıkan yoksulluğun, küreselleşmenin etkisi ile daha da derinleştiği söylenebilmektedir. Çok uluslu şirketlerin; emek maliyetlerinin düşük olduğu yerlere yatırım yapması veya yatırım yaptıkları yerlerde emek maliyetlerini minimuma indirmeleri, yine bu amaçla sendikaların etkisini azaltmaya çalışmaları ve iş gücünün çalışma sürelerini esnetmeleri, tüm bunların yanı sıra, özelleştirmelerin artırılarak işçi çıkarmalarının yaygınlaştırılması ve çıkarılan işçilerin özelleştirilen kuruluşlarda istihdam edilmeyerek yerlerine yenilerinin alınması sureti ile işsiz bir kesimin ortaya çıkarılması, en nihayetinde, sosyal güvenlik kuruluşlarının da bu özelleştirme sürecinden nasibini alarak kamusal risk güvencesini ortadan kaldırmaktadır. İşte bu gibi sebepler, yoksul kesimin yaratılmasında neo-liberal politikaların izlerini taşımaktadır. Bilinmektedir ki bunlar kuzeyden güneye gelişmiş ve gelişmekte olan bütün ülkelerde yoksulluğun zeminini hazırlamaktadır (Erol, 2006:7).

Neoliberal politikalar sadece ülkelerin ekonomik olarak kalkınmasını hedeflemekte ve bireylerin sosyal haklarını yok saymaktadır. Gelişmiş ülkelerin gelişmemiş ülkeler üzerinde ekonomik olarak üstünlük kurmasına yol açmaktadır. Bunun neticesinde de uluslararası şirketlerin tek amacı kar olduğu için insanlar emeklerinin karşılığını alamamakta ve yoksulluğa itilmektedirler.

2.1.3.2. Makroekonomik Koşullar

Ülkelerin makroekonomik göstergeleri ve koşulları da yoksulluk üzerinde önemli bir etkidir. Makroekonomik göstergeler içerisine giren enflasyon oranları, bütçe açıkları, gelir dağılımı adaletsizliği, dış borç ve cari açıklar gibi göstergeler ülkelerin makroekonomik durumu hakkında bilgi vermektedir. Tüm bu göstergelerin yoksullukla ne derece alakalı olduğu aşağıda tek tek açıklanmaktadır.

2.1.3.2.1. Enflasyon

Enflasyon kavramı hakkında birçok tanım bulunmakla beraber en genel tanımı; Fiyatlar genel seviyesinde ki sürekli artış olarak ifade edilmektedir.

Enflasyon oranlarının yüksek olduğu bir ÷lkede fiyatlar da yüksektir. Fiyatların yüksek olması neticesinde mal ve hizmetlerin değeri de yüksektir. Alım gücü az olan insanlar fiyatların yüksek olması karşısında ücretlerinin de o oranda yüksek olmasını talep ederler ama genelde bu talepleri istedikleri şekilde olmamakta ve enflasyon oranları muhakkak ki bireylerin gelirlerindeki artıştan daha fazla olmakta ve bireyler bu durumda karşısında çaresiz kalmaktadırlar.

Beşeri sermaye enflasyona karşı korunmak için etkili bir güvence oluşturmaktadır. Ancak, yoksul insanlar daha az eğitilmiş oldukları için kendilerini enflasyona karşı koruyamazlar. Yani, beşeri sermayesi iyi olanlar enflasyona karşı daha iyi korunmaktadırlar. Tahvil ve hisse senetleri de enflasyona karşı etkili korunma yolu olarak gör÷lmektedir. Ancak, bu yatırım araçları yüksek gelire sahip olanlar tarafından alınabilmektedir. Yoksul insanların beşeri sermayesi portföylerindeki nakit paradan oransal olarak daha azdır. Bu yüzden yoksul olanlar enflasyonu zenginlerden daha fazla istemezler. Daha iyi eğitilmiş olanlar enflasyonun ekonomiye vereceğı zararı bildikleri halde daha az eğitilmiş olanlar enflasyonun daha büyük bir problem olduğunu belirtirler (Kabaş, 2009:72).

Beşeri sermaye yani bilgi birikimi ve bilginin önemi enflasyonla birlikte bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Yüksek gelire sahip olan insanlar beşeri sermaye açısından da avantajlı durumdadırlar. Ama düşük gelire sahip olan bireylerin ise beşeri sermayeleri de düşük olmaktadır. Bu yüzden yüksek gelirli insanlarla düşük gelirli insanların enflasyondan etkilenme oranları aynı değildir.

Enflasyonla mücadelede önemli olan iktisat politikasını, para politikası izlemektir. Genel olarak da genişletici ve daraltıcı para politikaları izlenmektedir. Hükümetlerin izlemiş oldukları daraltıcı para politikaları en çok düşük gelirli bireyleri etkilemektedir. Bunun için hükümetler para politikasını izlerlerken düşük gelirli bireyleri de düşünmek zorundadırlar.

Yüksek enflasyon ve makroekonomideki istikrarsızlık gelir dağılımı kanalı ile yoksulları etkilemektedir. Para politikasının uzun dönem gelir dağılımını etkilediğı en az beş kanal vardır. Bunlardan birincisi, beklenmeyen enflasyondaki oynaklık eşitsizliğı arttırır. İkincisi, belirsizlik ve finans piyasalarının işleyişindeki aşamalar fiziksel sermayenin azalmasına; sermayenin ortalama getirisinin artmasına ve ücretlerin düşmesine yol açarak gelir dağılımının bozulmasına yol açar.

Üçüncüsü, enflasyon sermayenin daha çok vergilendirilmesine yol açar. Dördüncüsü, enflasyon ve makroekonomik istikrarsızlık sonucunda görülen belirsizlik ve finans piyasalarının etkinliğinin azalması, beşeri sermaye yatırımının da azalmasına yol açar. Bu da eşitsizliğin toplumda uzun süreli olmasına yol açar. Beşinci olarak, enflasyon ve makroekonomik istikrarsızlık ekonomide sektörlerin eşit olmayan bir şekilde zarar görmesine yol açar (Kabaş, 2009:73).

Enflasyonun yoksulluk üzerindeki etkilerine genel olarak bakıldığı zaman yoksul kesimin yani düşük gelire sahip olan insanların alım güçleri zaten sınırlı düzeydedir. Yüksek bir enflasyon durumunda bu insanların düşük olan alım güçleri bu sefer daha da düşmekte ve bu insanlar mağdur olmaktadır. Yüksek enflasyon sonrasında yoksulluk rakamları ve oranları da eskisine göre artmaktadır. Fakat son yıllarda ülkelerin uygulamış oldukları para politikası stratejilerinden olan enflasyon hedeflemesi stratejisi enflasyon oranlarında önemli bir düşüş yaşanmasına neden olmaktadır. Örnek olarak Türkiye ve Arjantin gibi ülkelerin enflasyon oranları yüksek olmakla beraber kronikleşmiş bir hal almaktaydı. Son yıllarda bu ülkelerin uygulamış oldukları enflasyon hedeflemesi sonucunda bu ülkelerdeki enflasyon oranlarının eskiye nazaran bir hayli düştüğü ve buna bağlı olarak makroekonomik göstergelerde olumlu bir seyir izlediği görülmektedir.

2.1.3.2.2. Büyük Bütçe Açıkları

Bütçe; bir ülkenin gelir ve giderlerinin belirlendiği bir tablodur. Hükümetler bir yıl içerisinde ne kadar harcamayı yapacağını ve bu harcamaları finanse etmek için ne kadar gelir gerektiğini hesap ederler ve bu harcamaları karşılamak için vergiler kanalıyla gelir elde ederler. Ve muhakkak ki bütçenin denk olması gerekmektedir. Çok nadiren açıklar olabilir ancak bu açıkların çok fazla olması ekonominin olumsuz etkilenmesine yol açmaktadır. Bunun için bütçe açıkları astronomik rakamlara ulaşmamalıdır.

Bütçe açıkları eğer astronomik rakamlara ulaşırsa ülkenin ekonomisi bundan olumsuz etkilenmekte makroekonomik göstergelerin diğer faktörleri de bundan olumsuz etkilenmektedir. Bütçe açıkları fazla olursa devlet sosyal devlet anlayışını tamamiyle yerine getiremez, yoksul insanlara maddi yardım da bulunamaz, sağlık ve eğitim gibi sosyal devletin yapması gereken harcamaları yapamaz bunun sonucunda maddi ve manevi bir eksiklik içerisine girer.

2.1.3.2.3. Gelir Dağılımı Adaletsizliği

Yoksulluğun üzerinde en büyük etkilerden birisi de gelir dağılımında ki adaletsizliktir. Bir ülkede ki gelir dağılımı adaletsizliği ne kadar artarsa o ülkede ki yoksullaşma oranı da o kadar artmaktadır. Milli gelirin birçoğunu nüfusun çok az bir kısmı alır ve geriye kalan çok az bir miktarda ki milli geliri nüfusun çoğu paylaşmak durumunda kalırsa bunun sonucu olarak hiç kaçınılmaz bir şekilde yoksulluk meydana gelmektedir.

DİE'nin 1994 yılında yaptığı araştırmaya göre nüfusun en alt yüzde 20'lik kesiminin milli gelirden aldığı pay yalnızca yüzde 4,9 iken, en yüksek yüzde 20'lik kesimin milli gelirden aldığı pay yüzde 58,9'dur. Bu rakamlar aynı oranda devam etmektedir. Görülüyor ki, bir ülkede gelir dağılımının adaletsiz olması, yoksulluğun temel sebeplerindendir. Yukarıda söylenmek istenenler bu araştırmayla daha net bir şekilde gözler önüne serilmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerin özel sektör yatırımlarını artırıp büyümeyi sağladığı durumlarda, büyümeyle gelen gayri safi milli hâsıla artışının dağılım aşamasında bir takım sorunları da beraberinde getirdiği görülmektedir. GSMH'si düşük olan ülkelerde görülme olasılığı çok az olan bu durum büyümekte olan ülkelerde en üst düzeylere çıkmaktadır. Zira toplumsal katmanlarda, artan bir GSMH'nin, ne tür kriterlerin baz alındığı bir artışla dağıtılacağı önem kazanmaktadır. Eğer, pazar ekonomisinin etkin olduğu başarılı demokratik kurumları olan bir ekonomiye, bu durum (büyümeyle gelen GSMH artışı) bir sorun yaratmaz. Ancak, tam tersi bir durum söz konusuysa, yani pazar ekonomisi etkin değilse, o zaman gelir kendiliğinden dengeli bir şekilde dağılamayacak ve beraberinde, daha da vahim bir şekilde yoksulluğu getirecektir. Türkiye'de 1989-1993 döneminde yaşanan durum da buna bir örnektir. Büyüme hedefi ulusal talepteki artışlara dayandırılmıştır. "... 1990 ve 1993'de ise % 8'in üstünde büyüme hızına ulaşılmıştır" (Şahin, 2000:204).

2.1.3.2.4. Dış Borç ve Cari İşlemler Açığı

Bir ülkede dış borçların çok olması ve bunun yanında da cari işlemler açığının oluşması o ülkenin ekonomisi için oldukça olumsuz bir durumdur. Çünkü bu durumda ülkenin milli gelirinin büyük bir kısmı ortaya çıkan açıkları gidermeye ve hatta bu açıkları gidermek için dışarıdan alınan borçların geri ödemelerine

gitmektedir. Gelişmemiş ülkelerin birçoğunun asıl sorunu da budur. Gelişmiş ülkelerin diğer bir sorunu da bu ülkeler sermaye ithalatı yapmakta ve ağır dış borçlar ödemektedirler. Yüksek dış borçlar ve bağımlılık bu ülkeler için aynı anlama gelmektedir.

Fischer'e göre krizleri tetikleyen en önemli faktör büyük devalüasyonlara yol açan cari işlemler açıklarıdır. Fischer'e göre diğer en önemli unsur ise borçların sürdürülebilirliğidir. Borçların sürdürülememesinin en önemli nedeni kısa vadeli finansmandan oluşmalarıdır. Kısa vadeli finansman çeşitleri arasında portföy yatırımları ve kısa vadeli banka kredileri bulunmaktadır. 1990'lı yıllarda ardı ardına gerçekleşen finans krizlerinden sonra dış borçların ve cari işlemler açıklarının sürdürülebilirliğinin büyük ölçüde yabancı yatırımcıların portföy kararlarına ve beklentilerine bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Yabancı yatırımcıların beklentileri çok oynaktır ve beklentileri yalnızca borçlu ülkenin temel göstergelerine bağlı değildir. Aynı zamanda, yabancı yatırımcıların neler hissettiklerine bağlıdır. Çoğu durumda borçların sürdürülebilirliği borçların çevrilmesine, vadelerinin uzatılmasına ve alacaklı kurumlarla yapılan görüşmelere bağlıdır. Genellikle tüm bu davranışlar uluslararası kurumların ve merkez bankalarının sağladığı moral desteğiyle gerçekleşir. Günümüzde borçların sürdürülebilirliği borçların çevrilmesiyle eş anlamlı olarak algılanmaktadır.

2.1.3.3. Yüksek Nüfus Artış Hızı

Bir ülkenin milli geliri kadar o ülkenin nüfusu da önem arz etmektedir. Eğer ülkenin milli geliri fazla ve nüfusu da o ölçüde fazla ise o ülkede bazı kesimlerin diğer sayılan etmenler de göz önüne alınırsa yoksul kalma ihtimali yükselmektedir. Ama bunun aksine bir ülkenin milli geliri yüksek ve nüfusu nispeten milli gelir artış hızına oranla düşükse bu ülkede refah seviyesi daha üst bir seviyede oluşmaktadır.

Hızlı nüfus artışının özellikle düşük gelirli Az Gelişmiş Ülkelerde önemli bir yoksulluk nedeni olduğu konusunda yaygın bir görüş bulunmaktadır. Bunun temelinde yatan sebep de, Az Gelişmiş Ülkelerin, artan nüfus potansiyellerini düzgün işleyen piyasa kuralları ile büyümeyi sağlayacak yönde kullanamamalarıdır. Az Gelişmiş Ülkelerde nüfus; büyümeyi sağlayacak bir faktör olarak ekonomik sisteme dâhil edilmekten ziyade, ekonomiye fazladan bir yük haline getirilmektedir. Devletin müdahalesi sebebiyle düzgün işlemeyen sistem, büyümeyi sağlayarak yaratacağı

istihdam sahalarını sunmaktan tümüyle mahrum bırakılmaktadır. Sonuçta işsizlik ortaya çıkmakta, büyük bir yoksulluk da beraberinde gelmektedir. Zira nüfus, her yönden ekonomiyi etkilemekte bu doğrultuda da kendisi etkilenmektedir (Küçükkalay ve Türkcan; 2005:398)

2.1.4. Yoksulluk Kısır Döngüsü

Kalkınma İktisadı alanında adını duyuran ve yoksullukla ilgili çalışmaları bulunan ünlü iktisatçı Ragnar Nurkse, az gelişmiş ülkelerde kişi başına gelir düzeyinin düşük olmasının tasarruf yetersizliğine yol açarak yeterli yatırım yapılmasına olanak sağlamadığını savunmaktadır. Nurkse'ye göre ülkelerin gelir düzeyi düşüklükleri yatırım azlığına bağlıdır. Zira yatırım azlığı tekrar en baştan, düşük gelire yol açmakta ama düşük gelire yol açan bu kısır döngü dış yardımlar sayesinde kırılabilir. Yatırımları bir şekilde artıracak olan dış yardımlar, katalizör görevi görerek düşük gelir sarmalını ortadan kaldırmaktadır (Başkaya, 1997:48,49).

Nurkse'nin bu görüşlerine katılan diğer bir iktisatçı ise Fleming'dir. Flemingde yoksulluğun kısır döngüsünden kurtulmanın yolunu şöyle açıklar; "bir tek sanayi dalında değil de birçok dalda birden yatırımlar gerçekleştirildiği durumda, kümülatif sonuçlar ortaya çıkararak, sektörlerin karşılıklı olarak birbirlerini beslemelerine olanak verir" (İlkin, 1988:31).

2.1.5. Yoksulluk Sınırı

Yoksulluk sınırı kavramı aynen yoksulluk kavramı gibi çok karışık bir kavramdır. Yoksulluk sınırı kavramı hakkında birçok tanım ve ölçüt bulunmaktadır. Ama genel olarak bir yoksulluk sınırı tanımı yapacak olursak; Yoksulluk sınırı, her yer için aynı türde veriler kullanılarak belirlenemeyecek kadar değişken bir nitelik arz etmektedir. Dolayısıyla bu değişken yapıya uygun olabilmesi için yoksulluğun görülmek istenen yönüne göre tarif edilmesi gerekir.(<http://www.turkyasam.com>)

Yoksulluğun, yoksul kişilerin gelir düzeyleri ile yoksulluk sınırı arasındaki farka veya bu sınırdaki yaşayanların miktarına göre ölçüldüğü söylenebilir. Dolayısıyla, yoksulluk sınırının yoksulluk analizlerinde ne denli önemli bir yere sahip olduğu fark edilmektedir.

2.1.6. Yoksulluk Sınırına Göre Yoksulluk Endeksleri

Yoksulluk sınırına göre yoksulluk endeksleri; Kafa Sayısı Endeksi, Yoksulluk Açığı Endeksi, Sen Endeksi ve Foster- Greer- Thorbecke Endeksi olarak aşağıda açıklanmıştır.

2.1.6.1. Kafa Sayısı Endeksi

Yoksulların, birbirlerine kıyasla gelir durumlarının belirlenmesinde eksiklikler bulunmaktadır. Yoksulluk sınırında veya altında yaşayanların gelirlerinin milli gelir içindeki paylarını yansıtamamaktadır. “Kafa Sayısı Yoksulluk Endeksi, yoksulluğun derecesi ve yoksulluğun dağılımı hakkında bilgi vermez. Öte yandan, yoksulluk sınırı altında bulunan kişi ve hane halkının gelirlerindeki azalmalara ve gelir transferlerine karşı da duyarsızdır (<http://www.canaktan.org>).

Kafa sayısı endeksi şu şekilde hesaplanır;

F: Fakirlik sınırının altındaki fakir sayısı

M: Toplam Nüfus

Buna göre endeksi şöyle gösterebiliriz; $KSE = F/M$

Yani fakirlik sınırının altındaki fakir sayısını ülkenin toplam nüfusuna böldüğümüz zaman kafa sayısı endeksine ulaşmış oluruz. Bu yöntem yoksulluk sınırın ölçülmesinde kullanılan en kolay yöntemdir. Bu endeks yoksulların gerçek durumları göstermek açısından başarısız bir endekstir.

2.1.6.2. Yoksulluk Açığı Endeksi

Yoksulluk açığı endeksi yoksulluğun derinliğini ölçebilmek ve yoksulluk oranının yoksulluk sınırına olan duyarlılığını azaltabilmek için yoksulların gelirlerinin/tüketimlerinin yoksulluk sınırından uzaklığının ortalamasının yoksulluk sınırına oranı olarak tanımlanır. Bu endeks de, kafa sayısı oranı gibi yoksullar arasındaki gelir dağılımını göz ardı etmekte ve yoksulların sayısını dikkate almamaktadır (Şenses, 2003:66).

Yoksulluk açığını ölçen formüle bakıldığında:

FSG: Fakirlik sınırındaki geliri,

OGE: Ortalama gelirdeki eksikliği,

FOG: Fakirlerin ortalama gelirini, temsil etmektedir. Buna göre endeks şöyledir.

$$OGE = FSG - FOG$$

Bu endekste kafa sayısı endeksi gibi basit bir endektir. Aynı şekilde kafa sayısı endeksi gibi yoksulların gerçek durumlarını göstermek için yetersiz ve başarısız bir endektir.

2.1.6.3. Sen Endeksi

En çok bilinen yoksulluk ölçütlerinden birisi de Sen Endeksidir. Bu endeks, refah karşılaştırmalarında ordinal yaklaşıma dayanan bir yoksulluk endeksidir. Sen endeksi diğer yoksulluk ölçüm araçlarının eksikliklerini gideren bir ölçüm aracıdır ve Yoksul Kişi Oranını (H), Yoksulluk Açığı Oranı (I) ve Yoksullar Arası Gelir Eşitsizliğini (G) bünyesinde taşıyan bir yoksulluk ölçütüdür. Bu endeks, yoksulluğun genişliğini, yoksulluğun şiddetini ve yoksullar arasındaki gelir dağılımını yansıtmakta olup, Tekdüze, Aktarma ve Odak aksiyomlarını sağlamaktadır (Sen, 1976: 219).

Kafa sayısı ve yoksulluk açığı endekslerindeki eksikliklerin giderilmesi amacıyla, bu iki endeksin katsayısını da içine alarak birleştirilmesi suretiyle Sen endeksi ortaya çıkarılmıştır. Dumanlı'ya göre Sen'in geliştirdiği endeksin üç farklı özelliği vardır ve bunlar şöyledir:

1) Yoksulların dışında kalan kesimin gelirleri ölçüme dâhil değildir. Ölçüm ancak yoksul kesimdekilerin gelirlerine göre yapılmaktadır. Bu anlayış, hem yoksulluk açığı hem de kafa sayısı endekslerinin içeriklerine uygun olduğu gibi Gini Katsayısı için de gerekli özellikleri taşımaktadır.

2) Yoksulların gelirleri azalınca yoksulluk endeksi artış gösterir ve yoksulluğun artmakta olduğunu haber vermektedir. Bu anlayış; Kafa Sayısı Endeksi ve Gini katsayısı için gerekli özellikleri taşımayıp, yalnızca yoksulluk açığı endeksi açısından uygun özelliklere sahip bulunmaktadır.

3) Yoksulların gelir değişimlerini, özellikle gelir transferleri açısından dikkate almaktadır. Gelir transferleri yapılmadan önceki gelirlerle yapıldıktan sonraki gelirler birbirinin aynı olmamaktadır. Aynı zamanda gelir transferi yapılan

yoksulla, yapılmayan yoksul arasındaki gelir durumu da farklılaşmaktadır. Her iki açıdan, gelirden transferler yoluyla ortaya çıkacak değişim büyük önem taşır. Çünkü gelir transferi yapıldıktan sonra, yoksulluk endeksi de artış gösterme eğiliminde olmaktadır. Bu anlayış kafa sayısı endeksi ve yoksulluk açığı endeksi için gerekli olan özelliklere sahip değildir. Sadece Gini katsayısına uygun düşmektedir (Dumanlı, 1996:35).

Sen endeksinin denklemi $P_s = H[I + (1-I)G]$; şeklinde gösterilmektedir.

$$P_s = H[I + (1 - I)G]$$

Burada;

P_s : Sen endeksini,

H : Yoksul Kişi Oranını,

I : Yoksulluk Açığı Oranını,

G : Yoksullar arasındaki Gelir Dağılımının Gini Katsayısını göstermektedir

Sen endeksi daha önce incelenen iki endekse göre daha karışık ve onlara nispeten daha başarılı olmuştur.

2.1.6.4. Foster- Greer- Thorbecke Endeksi

Kafa sayısı oranı ve yoksulluk açığı endeksine getirilen temel eleştirileri gidermek ve iki ilk savın koşullarını yerine getirmek dışında iki konuda daha katkıda bulunmuştur. Birincisi, endeksin toplam yoksulluğu değişik alt gruplara ayrıştırabilme özelliği ile ilgilidir. Bu endeks yoluyla, yoksul kitle birbirinden kesin çizgilerle ayrılmış değişik sosyoekonomik veya bölgesel gruplara bölünebilmektedir. Bunlara ilişkin yoksulluk oranları ayrı ayrı hesaplanabilmekte ve alt gruplara ilişkin endeksler alt grupların nüfus paylarıyla ağırlıklandırılarak toplandığında da toplam yoksulluk oranı elde edilmektedir. Böylelikle yoksulların sayısının ötesinde, derinliği ve değişik gruplar arasındaki göreceli yoğunluğuna ilişkin bilgilere ulaşılabilmektedir. Ayrıca yoksulluğun (diğer alt gruplarda sabitken) bir alt grupta düşmesi sonucunda toplam yoksulluğun düşmesi koşulunu (ilk sav) sağlamaktadır. İkinci katkısı, yoksul grupların gelirlerindeki artışların diğer gruplardaki artışlara kıyasla daha fazla fayda sağlayacağı yaklaşımıyla yoksulluğa karşı tepkinin

derecesine koşut olarak artan bir yoksulluk tepkisi katsayısı içermesi ve bölüşüm sorunlarına duyarlı olmasıdır (şenses, 2003:67).

$$P_{\alpha} = \frac{\left[\sum_{i=1}^q \left(\frac{(Z - Y_i)}{Z} \right)^{\alpha} \right]}{n} \quad \text{Burada;}$$

Z: Yoksulluk sınırını,

P_{α} : Foster, Greer ve Thorbecke indeksini,

q: Yoksul nüfusu veya hanehalkı sayısını,

Y_i : Yoksulluk sınırı altında gelire (harcamaya) sahip olan i. bireyin/hanenin gelirini (veya harcamasını),

n: Toplam nüfusu veya hanelerin sayısını göstermektedir.

Foster-Greer ve Thorbecke indeksi $\alpha=0$ olduğunda Yoksul Kişi Oranına, $\alpha=1$ olduğunda Yoksulluk Açığı Oranına ve $\alpha>2$ olduğunda ise kendisine (Foster, Greer ve Thorbecke indeksine) eşit olur. Ayrıca, $\alpha>0$ olduğunda Tekdüze Aksiyomunu, $\alpha>1$ olduğunda Aktarma Aksiyomunu, $\alpha>2$ olduğunda Transfere Duyarlı Aksiyomunu sağlamaktadır.

2.1.7. Kırsal ve Kentsel Yoksulluk

Yerleşim yerlerini byklğine ve gelişmişliğine göre kırsal ve kentsel yerleşim yerleri olarak ayırmak mümkündür. Bu yerleşim yerlerinde ki yoksulluk oranlarının da ters orantılı olduğu bir gerçektir. Kırsal alanda genelde tarım ve hayvancılık gibi ekonomik faaliyetler yapılırken, kentsel alanlarda sanayi ve hizmetler sektörü ağırlık kazanmıştır. Buna binaen kırsal kesimde ve kentsel kesimde yaşayan insanlar istihdam edilme alanları da değişmektedir.

Kentsel yerleşim alanlarında sanayinin ve hizmetler sektörünün gelişmişliğinden dolayı kırsal kesimlere oranla işsizlik rakamları ve oranları daha azdır. Bunun en belirgin özelliğini Türkiye'deki 7 blėe arasındaki farklılıklardan ve kırsal-kentsel yerleşim alanları arasındaki farklardan görebilmekteyiz.

Coşkun Can Aktan kentsel ve kırsal yoksulluk kavramı hakkında şunları demiştir; "Kentsel ve kırsal alanlar çeşitli kriterlere (nüfus büyüklüğü, mesken

yoğunluğu, mesken türü, sunulan kamu hizmetlerinin düzeyi, tarım dışı işlerle uğraşanların nüfus içindeki payı) göre tanımlanmakta ve gelir düzeyi, tüketim düzeyi ve diğer sosyal göstergelerin dikkate alındığı ekonomik yaklaşıma ya da bu göstergelerin yanı sıra maddi olmayan mahrumiyetler ile sosyal farklılıkları da kapsayan göstergeleri içeren antropolojik yaklaşıma göre yoksul kişiler belirlenmektedir.”

Coşkun Can Aktan yukarıda kentsel yerleşim yerleri ile kırsal yerleşim yerleri arasında sadece ekonomik olarak bir farklılık bulunmadığını bunun yanında da sosyal farklılıklarında olduğunu söylemiş ve kırsal kesim ile kentsel kesim arasındaki farklar hem dar anlamda yoksulluk kavramı açısından hem de geniş anlamda yoksulluk kavramı açısından çok farklılık gösterdiğini belirtmektedir.

2.2. SUÇ KAVRAMI

Suç, insanoğlunun ilk tarihinden günümüze dek var olan bir sorundur. Toplum, doğa ve birey üçlüsü arasında sayısız ilişkiler vardır. Bireyler, birbirleri ile ilişkide bulunarak grupları, gruplar da toplumu oluşturmaktadır.

Toplumlar sürekli değişen canlı beraberliklerdir. Toplumu oluşturan bireyler bu değişimin içinde dirler. Ancak toplumdaki değişmelerin hızı ile bireyin değişme hızı her zaman aynı değildir. Bireyler değişen koşullara her zaman ayak uyduramazlar. Aradaki dengesizlik çeşitli sorunların kaynağını oluşturur. Bu sorunların en önemlilerinden biri de suç olgusudur.

Suç, toplumsal bir olay olduğu için çeşitli bilim dallarının inceleme konusu olmuştur. Her bir bilim dalı kendisine özgü özellikleri sebebiyle değişik bir suç tanımı verir. Hatta aynı bilim dalında dahi, suç, farklı şekillerde tanımlanabilir. Suçu sosyolojik açıdan ele alan yaklaşımlarda bunu görmek mümkündür. Şu halde, suç kavramının tanımlanmasında ortak bir görüş yoktur.

Suçun en genel tanımını Jhering yapmıştır. Ona göre suç; “toplum halinde yaşama yönelmiş her türlü saldırılardır” (Dönmezer, 1984:58). Bu tanımlamada geçen “toplum halinde yaşama” ve “her türlü saldırı” deyimlerinin taşıdıkları anlam açıklanmadığı için net bir tanımlama değildir. Konuya psikolojik açıdan yaklaşan Erem’e göre ise suç, kökenleri insan ruhunun derinliklerinden alan bir olayın “eylem” halinde dış dünyaya taşınmasıdır (Erem, 1955:1). Soruna hukuksal açıdan

yaklaşan Önder ise suç; tipe uygun, hukuka aykırı, kusurlu hareket olarak tanımlar (Önder, 1992:4). Bu tanım suç, diğer haksız fiillerden ayırmada kıstas olarak kullanılan suçun unsurlarını (hareket, tipiklik, hukuka aykırılık ve kusurluluk) dikkate aldığı için teknik bir tanımdır.

Ceza hukuku suç, ceza yasalarının veya hukuk düzeninin ihlali şeklinde tanımlamaktadır (Alacakaptan, 1970:2). Başka bir ifade ile suç, yasanın cezalandırdığı harekettir. Suç, burada tanımlandığı gibi basit olmayıp karmaşık ve çok yönlü bir olgudur. Suça, sosyokültürel bağlamda yaklaşan Sutherland'a göre suç üç öğeyi kapsamaktadır:

a- Bütün gruplar veya grup içinde siyasal bakımdan önemli olan küçük bir alt grup tarafından takdir olunan bir değer

b- Toplumun diğer bir parçasını oluşturan küçük grubun, kültürel bakımdan diğer grup ile çatışma halinde bulunması dolayısıyla söz konusu değeri ya hiç takdir etmemesi ya da az takdir etmesi ve böylece o değeri tehlikeye sürüklemesi

c- Değeri takdir etmeyenlere karşı usulüne göre uygulanan zorlama yoluna başvurulmasıdır (Dönmezer, 1984:58-59). Sutherland ile aynı doğrultuda suç olgusuna yaklaşan Taft'a göre de, topluma zarar veren hareketlerin neler olduğu ya örf ve adetlerle belirlenmiş ya da grup içinde egemenliği elinde tutanların oluşturduğu modellerle belirlenmektedir. Toplumda yönetsel üstünlüğü olan kesimin koyduğu kuralların çiğnenmesi suç olarak kabul edilmiştir (Dönmezer, 1984:59).

Durkheim'e göre suç, normal bir sosyolojik olaydır ve kollektif şuurun açık ve enerji belirten durumlarını ihlal eden fiillerdir. Ona göre suç normal, zorunlu ve yararlıdır (Dönmezer, 1984:63). Normallığı, her toplumda suçun zaten işleniyor olmasına; zorunluluğu, suça sebep veren duyguların bütün ferdi vicdanlarda mevcut oluşuna; yararlı oluşu da, toplumu durgunluktan kurtarmasına bağlamaktadır. Suçun toplum için yararlı olduğu fikri sadece Durkheim'e ait olmayıp başka yazarlarda da görmek mümkündür (Dönmezer, 1984:64).

Yukarıda yer alan farklı görüş ve yorumlara rağmen, açıklamaların tümü, suçun normalden sapan bir davranış olduğunu belirtmeleri bu yaklaşımların ortak yanıdır. Normal olan, toplumsal yaşamda yürürlükte olan kurallara uyum olarak belirmektedir. Kurallara uyumsuzluk ise, normalden sapmaktır.

Her toplumda düzeni sağlamak, korumak ve sürdürmek için gerekli kurallar vardır. Bu kurallar, toplu yaşamın ürünü ve onun temelidirler. İnsan kendine kural koyan ve ölçütler yaratan tek canlıdır. Başka bir deyişle insan koyduğu kurallarla kendi kendini sınırlamaktadır. İnsanın yaratmış olduğu bu değerler, simgeler, gelenek, görenek, hukuk, ahlak, din vb. kurallar kültürü oluşturur. Bu kurallar kuşaktan kuşağa aktarılır. Fakat kuralların, yasakların olduğu her yerde kuralı bozma, yasağı çiğneme, doğru olandan sapma eğilimi de vardır. Bu birey-toplum-doğa çatışmasının bir ürünüdür. Birey kendi arzularını, güdülerini doyuma ulaştırmaya çalışırken kimi zaman toplum kuralları ile çatışmaktadır (Yavuzer, 1996:21). Bu durum çoğu kere suç olgusunu da ortaya çıkarır.

Bazı suç türleri de sapma gibi toplumdan topluma veya aynı toplumda zaman süreci içinde görelilik özelliği gösterebilir. Daha açık bir ifade ile bir toplumda suç sayılan bir fiil başka bir toplumda suç sayılmayabilir. Örneğin, bazı ülkelerde içki yasağı hüküm sürerken, diğer ülkelerde bu serbesttir. Yine bazı ülkelerde, kadınların başı açık dolaşması suç sayılıp cezalandırılırken, çoğu Batı ülkesinde mayo giyerek dolaşmanın cezai bir yaptırıma konu olması bile düşünülmez (Yavuzer, 1996:21). Bir fiilin aynı ülkede değişik zamanlarda suç olarak kabul edildiğine dair en güzel örnek, hukukumuzda gebeliğin belirli bir süre içinde durdurulması gösterilebilir. 1983 yılına kadar gebeliğin durdurulması suç olduğu halde, bu tarihten itibaren ilk on hafta içinde gebeliğin durdurulması suç olmaktan çıkmıştır. Ancak, aradan geçen zamana rağmen, her toplumda bazı fiiller suç olma niteliğinde herhangi bir değişiklik olmamıştır. Örneğin, adam öldürme, hırsızlık gibi fiiller eskiden olduğu gibi, suç olma niteliğini bugün de korumaktadırlar.

Suçun göreliliği yanında, toplumdan topluma çeşitliliği ve işleniş sıklığı değiştiği gibi, aynı toplumda da zaman içinde bu iki özellik açısından farklılaşabilir. Sosyal değişme sürecine paralel olarak yeni suç türleri ortaya çıkabileceği gibi, suç sıklığı da artabilir (İçli, 1993:4).

2.2.1. SUÇ ÇEŞİTLERİ

Suçlar; şahsa karşı işlenen suçlar, mala karşı işlenen suçlar, cinsel suçlar ve uyuşturucu suçları alt başlıklarında incelenebilir.

2.2.1.1. Şahsa Karşı Suçlar

Bu suçlar bireylerin en önemli haklarına zarar veren suçlardan oluşur. Bunların başlıcaları şunlardır:

Adam öldürme; Kasıtlı ve istekli olarak bir insanın hayatına son verilmesi olarak tanımlanabilir. Bazen öldürme kastı taşıyan bir eylem, ölüm ile sonuçlanmayabilir. Ağır yaralama kapsamına giren bu eylem bu nedenle, çoğunlukla adam öldürme suçu ile birlikte tartışma konusu olmaktadır. Öldürme olayları bazen kendini savunma ya da ihmale bağlı olarak meydana gelen olaylar şeklinde de görülmektedir (Polat, 2002). Bütün insan topluluklarına has olan adam öldürme olgusu toplumların sosyal sistemlerinde mevcut olup o toplumu diğer toplumlardan ayıran belirli özelliklere göre "renk" alabilmektedir (Erdentug, 1982:146-180).

Gasp, birilerine yönelik güç kullanımı veya tehdit edimi yoluyla bir şeyleri alma veya ona sahip olmaya çalışmaktır. Bu suç türünün oluşumu, suçlu ile mağdurun karşı karşıya gelme koşuluna bağlıdır. Bu nedenle; gasp olaylarında kurban, kendisine yönelik fiziksel saldırı ve servetinin alıkonulması açısından, yüksek düzeyde bir mağduriyeti yasama ile karşı karşıya gelmektedir. Örneğin; hırsızlık suçlarında, suç mağdurunun kaybı sadece servet kaybı ile sınırlı iken, gasp suçunda ise, mağdurun yaralanma ve öldürülme gibi diğer şiddet suçlarına da maruz kalabilme olasılığı yüksektir. Ayrıca, gasp suçunun meydana gelmesinde suç mağdurunun, suç eyleminin gerçekleşmesindeki rolü, adam öldürme suçlarındaki önemlilik ve büyüklükte değildir. Gasp suçunu, adam öldürme suçundan farklı kılan diğer bir husus, gasp suçunun büyük ölçüde tanıdık olmayanlar arasında gerçekleşen bir suç niteliğini taşımış olmasıdır. Yani, bu suçu gerçekleştiren kişilerin çoğu, mağduru pek tanımamaktadır (Kızmaz, 2002:260).

2.2.1.2. Mala Yönelik İşlenen Suçlar

Tüm zamanlar ve tüm ülke insanlarına özgü bir şey, mal/mülk, para, servet elde etmek dürtüsü legal vasıtalar elvermediğinde illegal yollardan doyuma kavuşmaktadır. Mala yönelik suç, birine ait olan her hangi bir malın onun izni dışında alınması veya zarar verilmesidir. Ayrıca bu suçun kapsamında yasalara aykırı olarak ekonomik kazanç sağlamaya yönelik eylemler de vardır.

Hırsızlık, mala yönelik suçların basında hırsızlık gelir. Zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malın yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden alınması fiiline hırsızlık, fiili gerçekleştiren kişiye hırsız denir (TCK, 2004, md. 5237).

Hırsızlık suçları büyük ölçüde, ekonomik amaçlı olarak islenmektedir. Ekonomik suçların islenmesinde yoksulluk, gelir eşitsizliği, göreceli yoksunluk, alt-kültür, elverişli ortam ve uygun fırsatların varlığı gibi faktörler belirli düzeyde etkilidir.

Fırsat olgusunun üç ana bileşeni vardır: Miktar veya değer açısından çalınmaya değer bir malın/servetin oluşu, çalma işleminin kolaycıll yollardan gerçekleştirilebilirlik düzeyi ve çalınan malın, eşyanın veya servetin satılma veya elden çıkarma piyasasının olması (Kızmaz, 2002:277).

Dolandırıcılık: Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamaya dolandırıcılık denir (26.9.2004 tarih, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu).

Yağma: Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden ya da malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından bahisle tehdit ederek veya cebir kullanarak, bir malı teslimine veya malın alınmasına karşı koymamaya mecbur kılamaya, Cebir veya tehdit kullanılarak mağdurun, kendisini veya başkasını borç altına sokabilecek bir senedi veya var olan bir senedin hükümsüz kaldığını açıklayan bir vesikayı vermeye, böyle bir senedin alınmasına karşı koymamaya, ilerde böyle bir senet haline getirilebilecek bir kâğıdı imzalamaya veya var olan bir senedi imha etmeye veya imhasına karşı koymamaya mecbur edilmesi haline denir. Mağdurun, herhangi bir vasıta ile kendisini bilmeyecek ve savunamayacak hale getirilmesi de, yağma suçunda cebir sayılır (26.9.2004 tarih, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu).

Beyaz Yaka Suçları: Beyaz yaka suçları kavramı, saygın ve yüksek sosyal statülü bireylerin, mesleki işlerini yürütürken isledikleri suçları tanımlamak için kullanılmıştır. Beyaz yakalı suçlar, bir anlamda mesleki suç özelliğini taşımaktadır. Her hangi bir meslekte çalışan kişi, bu mesleğin imkânlarını kullanarak hukuk dışı

kazanç sağlamaktadır. Beyaz yakalı suçların basında; sahtekârlık, vergi kaçırma ve zimmete para geçirmek suçları gelmektedir.

2.2.1.3. Cinsel Suçlar

Bu gruba; zorla ırza geçme (tecavüz), fuhuş, ırza geçme, kız kaçırma, tacizde bulunmak, ensest ve zina gibi suçlar yer almaktadır. Zorla ırza geçme suçu, daha çok fiziksel zorlama eylemini içerdiği için, şiddet suçları kapsamında ele alınmıştır. Ancak, bu suç türü büyük ölçüde cinsel bir amaç veya güdü ile gerçekleşmektedir. Şiddet eylemi, sadece bu suçu gerçekleştirme tekniği veya biçimidir. Zina, evli bir kişinin evlilik dışı cinsel ilişkide bulunması suçudur. Fuhuş ise, her toplumda adetler ve kanunlar çerçevesinde yer alan cinsel ilişkiler dışında kalan ilişkilere verilen genel bir terim olarak, kazanç amacıyla yapılması özelliği ile zinadan ayrılır. Diğer bir cinsel suç olan ensest, dinlerin ve kanunların yasak saydığı yakın akraba ile cinsi münasebet olarak tarif edilmektedir (Erdentug, 1992:146-180).

2.2.1.4. Uyuşturucu Suçları

Uyuşturucu suçları kapsamında; uyuşturucu yapımında kullanılan maddelerin ekimi/üretimi, alımı, satımı, taşınması, bulundurulması ve kullanımı gibi eylemler bulunmaktadır. Ayrıca uyuşturucu suçları ile ilintili olarak; uyuşturucu suçlardan elde edilen paraların aklanması, organize örgütlenmeler, sahtecilik, adam öldürme ve tehdit etme gibi çok sayıda başka suç türleri de gerçekleşmektedir. Bu nedenle uyuşturucu suçları, tek bir suçla sınırlı kalmayıp, başka suç veya suçlarının gerçekleşebilirliğine imkân tanıyan ve aynı şekilde uluslararası bir boyutu olan bir suç türü olarak, diğer suç türlerinden ayrılmaktadır.

2.2.2. SUÇU ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Suç fiilinin meydana gelmesi, biyolojik ve sosyolojik bir varlık olan insana bağlıdır. Bu bağlamda suç işleyen insanı bu davranışa yönelten faktörleri; a- Kişiyeye bağlı faktörler, b- Çevreye bağlı faktörler, c- Ekonomik duruma bağlı faktörler şeklinde üç başlık altında toplamak mümkündür.

2.2.2.1. Kişiyeye Bağlı Faktörler

Bireyi suç işlemeye yönelten kişisel faktörleri de kendi içinde gruplara ayırmak mümkündür. Bunlar; yaş, cinsiyet, ırk ve zekaya bağlı faktörlerdir.

2.2.2.1.1. Yaş

İnsan, doğumdan ölümüne kadar birbirini izleyen gelişme aşamalarından geçmektedir. Bu itibarla yaş ile beden gelişmesi ya da değişme aşamaları arasında bir paralellik bulunmaktadır. Suç olgusunun incelenmesinde, önemli değişkenlerden biri de yaş faktörüdür. Çünkü suçluluk oranları ile yaş değişkenleri arasında yakın bir ilişki vardır.

Suç katılımının yaş ile azaldığı görüşü kriminolojinin en eski ve en yaygın benimsenmiş görüşüdür. Birçok suç türünde, özellikle cinayet, soygun ve ırza geçme gibi ciddi suçların görüldüğü toplumlarda nüfusun suça katılım oranı adolesan ve ilk yetişkinlik dönemlerinde doruk noktasına ulaşır, daha sonra yaşla birlikte düşme eğilimi göstermektedir (İçli, 1993:221). Geleneksel sosyolojik bakış açısı, suç eğilimlerinin genç yaş grubunda 13-19 en yüksek değeri bulduğu/aldığı ve yaşın ilerlemesiyle birlikte suç isleme sıklığının bir düşme eğilimi içine girdiğini öngörmektedir (Kızmaz, 2002:123). Bu konuda çalışmalar yapan Michael Gottfredson ve TravisHirshi'ye göre, suç oranlarında orta ve genç yaşta doruk noktasına ulasan bir artış eğilimi vardır. Bu oranlar belirli bir yaştan sonra yaşam boyu düşmeye devam eder. Suç yaşla azalmakta olup bu azalma sık sık suç isleyenler insanlar içinde geçerlidir. Yine Gottfredson ve Hirshi'ye göre, insanlar ileri yaşlara ulaştıkça fizik güçleri ve hareketliliklerini kaybeder. Böylece suça daha az katılırlar (İçli, 1993:221). Genellikle yaş ve suçluluğa ilişkin olarak iki temel ilişkinin varlığından söz edilmektedir: Suçluluğun en yüksek oranda görüldüğü dönem, yetişkinliğin ilk yılları yada yetişkinlik dönemi olan, 18-25 yaş dönemidir. İkinci temel nokta ise, suçluluğun en yüksek oranda görüldüğü yaşın, farklı koşullarda değişebildiğidir.

Suçlulukta doruk nokta yaş, işlenen suç türü, cinsiyet gibi değişkenler açısından ve ülkeden ülkeye ve zaman içerisinde değişkenlik göstermektedir (Sutherland, ve Cressey; 1996:133-136). İşlenen suç türleri ile yaş durumu arasında da bir ilişkinin varlığından söz etmek mümkündür. Örneğin endüstrileşmiş ülkelerde ev ve dükkân hırsızlığı, araba hırsızlığı ile diğer basit suçlar genellikle gençler tarafından islenmekte olup "genç suçları" niteliğindedir (İçli, 1993:222). Yani. bazı suç türleri belirli yaş gruplarında yoğunlaşmaktadır. Bu da, belirli suç türlerinin yaş değişkenine göre farklılık gösterdiği anlamına gelmektedir. Yaş ile suçluluk

arasındaki ilişki, yaş grupları itibariyle, diğer herhangi bir insan faaliyetinin cereyan tarzından farklı değildir; anti-sosyal faaliyetlere karşı eğilim okul sıralarında başlamakta, 20-40 yaşları arasında en yüksek sınıra çıkmakta ve ihtiyarlıkta hızla azalmaktadır.

2.2.2.1.2. Cinsiyet

İnsanda ve hemen tüm hayvan türlerinde türün erkek üyeleri kadınlara göre daha saldırgandır. Saldırganlık ve cinsiyetler arasındaki farklılık konusunda yapılan davranışsal gözlemlerde ve araştırmalarda çocukluk döneminde oynanan oyunlardaki şiddet ögesi açısından erkek çocukların daha çok bu tür oyunları tercih ettikleri bulunmuştur. Yetişkin insanlarda yapılan çalışmalarda şiddet suçları ile ilgili istatistikler göz önüne alındığında erkeklerin kadınlara göre daha saldırgan davranışlar gösterdikleri saptanmıştır. Bu farklılıklardan herhangi bir anda kesin olarak sorumlu tutulabilecek belli bir madde izole edilememiştir. Hayvanlar ve insanlar üzerinde yapılan birçok çalışmada ve gözlemde, androjen (erkeklik hormonları) düzeyi ile saldırganlık arasında bağlantı olduğu ortaya çıkmıştır. Cinsiyet hormonlarının etkisi, özellikle bebek gelişiminin anne karnındaki dönemlerinde daha yoğun olmaktadır. Hayvanlarda bu hormonun daha ana rahmindeyken beynin cinselliğe göre şekillenen alanları üzerine etki ederek saldırgan davranış dağarcığının oluştuğu gösterilmiştir. Diğer yandan kadınlık hormonları örneğin östrojenler, birçok türde kavgacılık davranışını baskılamaktadırlar (spaces.msn.com).

Gerçekten erkekler kadınlara göre çok daha fazla sayıda suç işlemektedirler. Biyolojik faktörler bakımından kadının genellikle az olan fizik gücünün çeşitli bakımlardan onun suçluluğuna etkili olduğu hususunda şüphe yoktur. Bununla birlikte kadınların ve erkeklerin mutaden işlemekte buldukları suçlar arasında da farklar vardır. Kadınlar yapıları itibariyle bazı suçları isleyemezler. Örneğin ırza geçme suçunu kadının işlemesi imkânsızdır. Ancak bununla birlikte özellikle batı ülkelerinde kadınların erkeklere oranla daha fazla alkol kullandıkları tespit edilmiştir. Yine yapılan araştırmalar suçların daha çok genç kadınlar tarafından, hırsızlık suçlarının da işçi kadınlar tarafından işlendiğini göstermiştir. Yine yapılan araştırmalar kadınların fark edilmesi zor, fark edilse bile ihbar ve cezalandırılma olasılığı düşük suçlar islediklerini ortaya koymuştur. Pollak, bunlar arasında

fahişelerin ve hizmetçilerin yaptıkları hırsızlıkları, dükkân hırsızlıklarını, kürtaj ve teşhirciliği saymıştır (İçli, 1993:547).

2.2.2.1.3. Irk

Irk ve suç arasında ilişkilerin olduğu iddia edilmekte, suç, ırka ait özelliklerin doğrudan doğruya bir sonucu sayılmaktadır (Dönmezer, 1995:113). Bu konuda Hooton bazı Avrupa milletlerinin, belirli suçları olağanüstü çoğunlukta islediklerini söylemiştir. İtalyanların adam öldürme suçlarını, İskandinavların cinsiyete karşı saldırı ve sahtekârlık suçlarını, Portekiz, İspanyol ve Meksikalıların ise, yasak silah taşıma suçlarını çok islediklerini söylemiştir. Bu ve benzeri incelemeler sonucunda, Hooton su sonuca varmıştır: Suç, ırka bağlı değildir; fakat her ırkta biyolojik bakımdan bozuk kimseler vardır ve bunlar islenen suçların çoğundan sorumludur (Dönmezer, 1995:114).

2.2.2.1.4. Zekâ

İnsanlar, beden yapısı, zekâ, kabiliyet ve kişilik özellikleri bakımından birbirlerinden farklıdır. Kişiler arasındaki bu farkların bir bölümü kalıttan, bir bölümü de çevreden kaynaklanır. Kalıtım, bazı özelliklerin, anne ve babanın kromozomları yoluyla bir kuşaktan ötekine geçmesidir. Kalıtımla geçen özelliklerin çevre etkinlikleriyle değiştirilemeyeceğine inanılmaktadır. Kalıtım ve çevre şahsı yönlendirir. Onu zekâ kabiliyet ve şahsiyetiyle diğer fertlerden farklı bir konuma getirir (Erdem, 1993:116).

Zekâ; doğru düşünme, olaylar arasında ilişkiler kurabilme ve kendi kendini hesaba çekebilme kabiliyeti olarak tanımlanabileceği gibi, çevreye ve yeni durumlara uyum sağlama yeteneği olarak da tanımlanabilir Zekâ geriliği, zihin yeteneklerinin eksik ya da yetersiz gelişmesidir. Zihni gerilik, gelişmenin gecikmesi, geri kalması, tamamlanmaması ya da anormal bir gelişim sergilemesidir (Yavuzer, 1988:97).

H.H. Goddard'a göre, "bütün geri zekâlılar suçlu, bütün suçlular geri zekâlıdır." Zayıf zekâlılık, Mendel yasalarına göre, kuşaktan kuşağa geçer. Geri zekâlı olanlar davranışlarının sonuçlarını ve kanunların kapsamını anlayamadıkları için suç işlerler (Yavuzer, 1988:98). Zekâ dereceleri üzerinde yapılmış ilk araştırmalar suçluların hemen hemen yarısında zekâ geriliği olduğunu ortaya koymuş, fakat sonradan yapılan araştırmalar bu oranın % 20' ler civarında olduğunu

göstermiştir. Sutherland, zekâ ile suçluluk arasındaki ilişkinin diğer etmenlerden soyutlanarak belirlenemeyeceğini açıklamıştır (Dönmezer, 1995:141).

2.2.3.2. Çevreye Bağlı Faktörler

Çevreye bağlı faktörler; fiziki çevre, sosyal çevre ve sosyo-kültürel yapı faktörlerinden oluşmaktadır.

2.2.3.2.1. Fiziki Çevre

Coğrafi durumun ve özellikle iklimin, suçluluk üzerindeki etkileri, kriminolojik yönde istatistik araştırmalara başlanıldığı günlerden itibaren araştırmacıların dikkatini çeken konuların basında gelmiş, özellikle iklim, ısı, atmosfer basınçları, rüzgârlar ve radyasyon gibi çeşitli tabii olayların organizma üzerindeki etkileri üzerinde durulmuş ve bu olayların suçluluğu izah ederken dikkate alınması gerekliliği ileri sürülmüştür (Dönmezer, 1995:141).

Montesquieu, ekvatora yaklaştıkça suçluluğun ve kutuplara yaklaştıkça alkollü içki tüketiminin arttığını ileri sürerken, Adolph Quetelet, kişilere karşı islenen suçların güneyde ve sıcak mevsimlerde arttığını, buna karşılık kuzeyde ve soğuk mevsimlerde mülkiyete karşı islenen suçların yüksek sayılar gösterdiğini açıklamıştır (Dönmezer, 1995:159). Doğaya bakıldığında en basit organizmaların bile yaşamlarını, içinde buldukları çevreden gelen ve hepsi birer saldırı olarak nitelendirilebilecek etkilere tepki göstererek sürdürdükleri görülmektedir. Bu konuda önemli araştırmalar yapmış olan Selye, karmaşık organizmaların strese, yani çevreden gelen baskılara uyum özelliklerini araştırmıştır. Doğal yaşam koşulları içinde gerilime neden olan koşullar çeşitli mikroplar ya da ısı, gürültü, ışık gibi çevre koşullarıdır (www.kriminoloji.com).

2.2.3.2.2. Sosyal Çevre

Gelenekçi toplum, nüfusu az ve dolayısıyla üyeleri arasında sıkı ve yakın ilişkilerin yürütülebildiği insan toplumdur. Bu toplum içinde normlar uzun zaman süreleri içinde hemen hemen sabit kalır; kuşaktan kuşağa sosyal normlarda değişme olmaz veya çok yavaş değişen bir seyir takip eder. Gelenekçi toplumda, toplumsal problemler, geleneklerle ve otomatik tutum ve davranışlarla çözümlenir. Normlar eleştirilmez ve sosyal normların doğruluğundan şüphe edilmez. Bu nedenle bu tür toplumlarda normatif bütünleşme çok yüksek derecededir ve grup bütünleşmesi

çoklukla üyelerin benzerliğine dayanır (Yüksel, 1988:21). Geleneksel toplumların, günümüzdeki örneğini köyler teşkil eder. Ortak ve genel kabul görmüş bir cemaat ruhuna sahip olma, hemen hemen tek bir meslekî faaliyetin, iktisadî ilgi alanının, mevcudiyeti, karşılıklı ve yüz yüze ilişkilerin hâkimiyeti, çok güçlü sosyal kontrol mekanizmalarına sahip olmak gibi özelliklere sahip oluşları, bunları modern toplum denilen şehirleşmiş sosyal yapılardan ayırır. Bunların sosyal organizasyonları şehirlere nazaran oldukça basittir ve gözlemi kolaydır (Yüksel, 1988:21).

Bir köy cemaatinde sosyal kontrol, genel olarak örf ve adetlere, geleneklere ve göreneklere dayanmakta ve halkın kanaat ve inançlarının enformel baskısıyla islenmektedir. Köyde yaşayan bir fert de köy cemaatinden soyutlanmamak için normlara uygun davranışlarda bulunmak zorundadır. Bu sosyal baskı suç isleme oranını da azaltmaktadır. Yalnızca köyün coğrafi ve gelenek yapılarına göre belli suçlar islenmektedir.

2.2.3.2.2.1. Şehirleşme ve Suç

İçinde bulunulan çağın en göze çarpan özelliklerinden biri, yaşanan dünyanın gittikçe artan bir şehirleşme süreci içerisine girmiş bulunmasıdır.

Şehirleşme sadece bir nüfus hareketi değildir aynı zamanda bir toplumun ekonomik ve sosyal değişimlerinin de en büyük etkenlerinden biridir. Bu bağlamda şehirleşmeyi: "sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye paralel olarak şehir sayısının artması ve şehirlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplumda artan oranda Örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma oluşturan, insanların davranış ve ilişkilerinde şehirlere özgü değişikliklere yol açan nüfus birikimi" olarak tanımlamak mümkündür (Keleş, 1978:5).

Şehir hayatı sağladığı birçok nimetin yanında kendine has kusurlarda taşır. Bu kusurlardan biride suç konusundadır. Şehirlerde kırsal kesime nazaran çok daha fazla suç işlendiği tüm kriminologlar tarafından kabul edilmektedir. Bilindiği gibi şehirler ekonomik, sosyal ve kültürel yapıları bakımından köylerden çok daha karmaşık bir yapıya sahiptirler. Şehirler içinde, farklı kültür ve meslek gruplarını, sosyal ve ekonomik sınıfları, çeşitli etnik grupları, çoğu zaman birbiriyle çatışan çeşitli değerlere ve davranış normlarına sahip heterojen bir toplumu barındırırlar. Dolayısıyla, kültür çatışmaları, çevre kontrolünün zayıf olması, gayri meşru

hareketlere açık olması, fiziki yapı itibariyle de suçların kolaylıkla gizlenebilmesi suçun islenmesine neden olmaktadır. Suç, köylere ve küçük şehirlere nazaran büyük şehirlerde çok daha fazla olarak islenmekte, büyük şehirlerden uzaklaştıkça genel olarak suç oranı düşmektedir. Kırsal bölgelerde ilk defa suç isleyenler yüksek oranda buldukları halde şehirlerde yüksek tekerrür oranına rastlanmaktadır. Şehirlerde suç isleyenlerin büyük çoğunluğu buralarda doğmayan, sonradan göçenlerden oluşmaktadır.

Ayrıca büyük şehir-küçük şehir ve köy suçluluğu nitelik, miktar ve nevi itibariyle de ayrılık göstermektedir. Öyle ki köyde islenmesi eşyanın tabiatı icabı mümkün olmayan bir takım suçlar vardır. Mesela banka bulunmadığı için banka soygunculuğuna ve aynı şekilde çek sahtekârlığına köylerde rastlamak imkânsızdır. Şehrin sosyal ve hatta fizik yapısı yüzünden şehirlerde daha fazla suçlar olduğu gibi aynı sebeplerle şehirlerde daha az islenen suçlar da vardır. Genellikle mal aleyhine islenen suçlara şehirlerde daha fazla tesadüf edilmektedir. Uyuşturucu maddelere, kumara ve fuhşa taalluk eden suçlar keza şehirlerde köylere nazaran daha çok islenmektedir. Suçta tekerrür şehirlerde daha fazladır (Urhal, 1992:72).

Karmaşık ilişkilerin yoğun olarak yaşandığı şehirler içerisinde suça yönelik davranışların çok çeşitlilik kazanmasının nedenlerinin basında, işsizlik gelmektedir. Türkiye'de göç olgusuyla birlikte, kentlerdeki nüfus yığılmalarının artması, is alanlarının bu nüfusu istihdam etmeye yeterli olmaması, aileleri geçim sıkıntısına sürüklemekte; bunun doğal sonucu hırsızlık, gasp ve cinayet alanında suç ve suçlular çoğalmaktadır. Bunların yanı sıra, özellikle paraya düşkün bir zihniyet doğrultusunda yetişen hedonistik kitle, var olanın dışında birtakım zevklere yönelmekte, doyum sağlayabilmek için, kumar, uyuşturucu ve alkole esir olmaktadır. Bu durumda da birtakım suç davranışları ortaya çıkmaktadır. Bunlarla birlikte kentlerde suçların farklı bir şekilde, siyasi ideolojik alanda meydana gelen davranışlardan da doğmaktadır. Gerek partizan, gerek etnik ve gerekse dini alanda bireylerin bir sürtüşmeye girmeleri kitlesel ya da bireysel suçların doğmasına neden olmaktadır.

2.2.3.2.2. Sosyo-Kültürel Yapı

Örf ve adetler, kan davaları, inançlar, din, eğitim, aile, meslek grupları ve kitle iletişim araçları sosyo kültürel yapıyı oluşturan unsurlardır.

2.2.3.2.2.1. Örf ve Adetler

Adetler, halk tarafından alışılmış, kabul edilmiş ve yaygın olarak uygulanan asırlarca süren davranış şekilleridir. Örfler ise toplum tarafından kabul görmüş ve yaptırım gücü olan davranış şekilleridir. Örf ve adet arasındaki en büyük fark, adetler, örfler gibi toplumun büyük kısmı tarafından kabul edilmemiştir ve yaptırım gücü yoktur.

Bu güç, kanun kuvvetinde de olabilir veya kanunun yerini de alabilir (Erkal, vd. 1997:25). Örf ve adetler sosyal ilişkileri düzenleyen normlardır. Toplumda yapısal ve fonksiyonel bir değere sahiptirler. Örf ve adetsiz bir toplum düşünülemez. Yok edilemeyen örf ve adetler siyasi rejimleri değiştirecek kadar güçlü etkiye sahip olmakla birlikte bazıları bir toplumda yazılı hukuk kurallarını içine alırken, bir kısmı ise yazısız hukuk içinde görev yerine getirirler (Erkal, 1997:14).

Örf ve adetler kişiler arasındaki ilişkileri düzenlerken bireyler üzerinde bir tür toplumsal içgüdü oluşturarak onların vicdanlarına hitap etmektedir. Dolayısıyla bireylerin vicdanlarında sorumluluğu iyice isleyerek onları bir tür kendi kendileriyle hesaplaşmaya itmiştir (Yamakoğlu, 1986:93). Bu sayede bireylere kazandırılan ilk sorumluluk, yapılan her hareketin haklı-haksız, iyi veya kötü olarak değerlendirilmesidir. Birey buna göre tutum geliştirecek, vicdanından gelen ses, yapılacak hareketin haklı ya da haksız olması konusunda kişide bir otokontrol mekanizması geliştirecektir. Ayrıca, insan davranışlarında ki "adaletli hareket etmek, affedici olmak" gibi nitelikler vurgulanırken, diğer taraftan da "bilgisiz, sözünde durmayan, tembel, iftira eden ve dedikodu yapan" gibi toplumca istenmeyen bazı niteliklere işaret edilmiş olması da örflerin suçu azaltmadaki çabasını ortaya koymaktadır. Bireyler için kötü olanların tanımının dereceli şekilde sayılmasının da suçu önlemeye yönelik olduğunu söyleyene bilir. Örf ve adetlerin bir başka özelliği de hukuk kurallarının mevcut düzenin isleyişinde yetersiz kaldığı durumlarda meydana gelen boşluğu doldurmasıdır. Ayrıca bazı kavramları sosyal bir kurum şeklinde ifade ederek hukuk kurallarının anlaşılmasına yardımcı olurlar.

2.2.3.2.2.2. İnançlar

Toplumda yaygın bazı inançlar da suç doğurabilir. Meselâ mensup oldukları sınıfların diğerleri tarafından sömürülmekte olduğuna inanan bazı gruplar, egemen ve sömürücü saydıkları sınıf mensuplarına karşı islenecek her suçu, sınıf

mücadelesinin bir tür gereği sayar ve bu inanç altında her türlü suçun islenmesi hususunda tereddüt göstermezler. Siyasi bazı maksatların elde edilmesi amacıyla hareket eden kişilerin isledikleri suçlarda bu tür bir inancın bir ürünüdür (Dönmezer, 1995:209).

2.2.3.2.2.3. Kan Davaları

Bir ailenin, kabilenin veya aşiretin üyelerine karşı başka bir ailenin, kabilenin veya aşiretin üyelerinin çeşitli sebeplerle duydukları kin dolayısıyla birbirlerinin hayatlarına son vermeleri olarak ifade edilen kan davası adam öldürmenin geleneksel ve kültürel yönüdür (Erdentug, 1982:146-180). Türkçe’de kan gütme, kan davası, iki alt insan grubu arasında, belirli sebeplerle, karşılıklı olarak kişiler üzerinde devamlı, birbirini takip eder şekilde cebir ve şiddete başvurulması demektir. İnsanlar ve sosyal gruplar arasındaki ilişkiler bir bakıma, dostça ve düşmanca olmak üzere iki kategoriye ayrılır. Kan gütme, düşmanca bir ilişki seklidir. Ancak mensupları birbirine yakın, içtenlikle bağlı iki grup arasında kurulan bir düşmanlık ilişkisidir. Bu ilişki karşılıklı olarak grup mensuplarının birbirlerine müessir fiillerden adam öldürmeye kadar giden cebir ve şiddet yollarına başvurmaları sonucunu doğurur. Bu tür kan gütme davaları, siyasi otoritenin ya çok zayıf, ya da ihtilaflara karşı ilgisiz veya hissiz bulunmasından kaynaklanır.

Kan davalarının Afrika ülkeleri dışında, dünyanın hatta uygar memleketlerinde bile kendisini gösterdiği bölgeler, coğrafi veya diğer sebeplerle toplumda tüm otoriteden kısmen tecrit edilmiş grupların bulunduğu yerlerdir (Dönmezer, 1995:210-212). Herhangi bir düşman kamp veya klan üyesi tarafından öldürülen bir aile veya aşiret mensubunun intikamının alınmaması; öldürülen kişinin ailesi, yakını veya aşireti için bir zayıflık, korkaklık göstergesi olarak algılanmaktadır. Öyle ki, suçlunun tutuklanıp cezaevine konulması bile, öldürülen kişinin yakınlarını rahatlatmadığı ve teselli etmediği gibi, intikamının alınması gibi kendilerine borç olarak belledikleri sorumluluğu ortadan kaldırmamaktadır. Bu nedenle, intikam duygusu veya edimi bazen, saldırıya uğrayan kesim açısından, saldırıya uğramanın getirdiği aşağılık duygusu, yenilgi acısı, zayıflık korkusu ve utanç duygularından sıyrılmanın, kurtulmanın bir çıkış yolu olarak kendisini dayatır ve zorunlulaştırır. Türkiye’de olduğu gibi, kan davalarının uzun yıllar sürgit etmesinin nedeni; bir anlamda, öldürme eylemleriyle korunmak ve yüceltilmek

istenen toplumsal ve kolektif bir algılama biçimi olan namus ve şeref olgusudur. Namus ve şeref bağlamında, bireyin kendini aşağılanmışlıktan kurtarma ve bu nedenle kendini kimliksel olarak yeniden oluşturma ve kabul ettirme çabası vardır.

2.2.3.2.2.4. Din

İnsanoğlu varoluşundan günümüze kadar, maddi ihtiyaçlarının yanında manevi ihtiyaçlarını da karşılamak için bazı ideolojilerin peşinde koşmuştur. Hangi toplumda yaşarsa yaşasın, bazı dünyevi zevklerden acı veren ayinler yaparak kendilerini alı koymuşlardır. Bu tür davranışların sebebi, ölümsüzlük, tanrı gibi toplumca onaylanmış inanışlardır. Bu tarz fikirleri bireyde oluşturarak davranışlarının düzenlenmesini sağlayan sosyal kurum "din"dir. Din olgusu, bir inançlar sistemi olmanın yanı sıra aynı şekilde bir ibadetler sistemidir. Din her şeyden önce, bireylerde bir davranış düzenlemesi ve sınırlaması öngörmektedir. Dinin, birey üzerinde belirli ölçülerde bir denetim ve kontrol mekanizması olarak işlev gören yapısı, din olgusu ile suç arasındaki ilişki noktasını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, bireyin din ile kurduğu iletişim ve ilişki biçimine ve yoğunluğuna göre, bireyin davranışsal ve değersel yapısı şekillenmekte, denetlenmekte ve yönlendirilmektedir (Kızmaz, 2002:206). Genel olarak dini sistemlerin incelendiğinde, hemen hemen tamamı suç davranışlarını yasaklamış, kişiyi, iyiye, güzele ve doğruya yöneltmeyi amaçlamıştır. Burada önemli olan kişinin dindarlık durumudur. Kişilerin dine olan bağlılıklarının, suç isleyip islememesinde önemli bir etken olduğu varsayılmaktadır. Gerçek imanın insanı suçtan ve her türlü ahlaksızlıktan alıkoyduğu (Dönmezer, 1995:221) öteden beri kabul görmüş bir varsayımdır.

2.2.3.2.2.5. Eğitim

Eğitim yetişkin nesiller tarafından, sosyal hayata hazır olmayan nesiller üzerinde uygulanan bir işlemdir. Bilgi, davranış ve kabiliyetlerin geliştirilmesi ve kazandırılması için uygulanan sürekli faaliyetler dizisidir. Eğitim kültür nakli ve sosyal hayatın sürekliliğini sağlamaktadır. Eğitim, ferdi kendi dışındakilerden haberdar eden, asgari müşterekleri kavratan, bunlar üzerinde fikri mutabakat sağlayıcı faaliyetler bütünüdür (Erkal, vd. 1997:99). Toplum hayatını bu derece geniş kapsayan eğitim gibi bir disiplinin bir sistem içinde sosyal hayatta oynadığı rol büyüktür (Erkal, vd. 1197:108).

Eğitim, belli amaçlar doğrultusunda fertte belirli davranış alışkanlıklarını geliştirmek veya istenmeyen bazı davranış alışkanlıklarını değiştirmek olarak da görülmektedir. Suçluluk ve eğitim arasında tersine bir ilişkinin olduğu ileri sürülmüştür. Eğitimin ailede başladığı düşünülürse ebeveynlerin tahsil durumları da önem kazanmaktadır. Yapılan araştırmalar eğitim seviyesi düşük kişilerin, eğitimi kişilere göre daha fazla suç işlediğini göstermiştir. Yine araştırmalara göre anne ve babası okuma yazma bilmeyen ya da az tahsilli ailelerin çocuklarının tahsilli ailelerin çocuklarına oranla daha fazla suç işlediğini göstermiştir (Dönmezer, 1995:225).

2.2.3.2.2.6. Aile

Sosyal sistem, sosyal, ilişkilerden ve sosyal müesseselerden örülmüş bir ađ gibidir. "Müessese; bir menfaat birliği meydana getiren fertlerin, bu menfaat birliğini yürütebilmek, fonksiyonlarını ifa eder hale getirebilmek üzere tesis ettikleri veya tesis edilmiş olarak buldukları usullerdir (Kurtkan, 1995:13)." Toplum olarak adlandırılan bütün içinde her müessesenin varlığı bir anlamda o müessesenin yerine getirmekle yükümlü olduğu göreve dayanmaktadır. Toplumun yapısını meydana getiren müesseseler ve bu müesseselerin fonksiyonları, dolayısıyla sosyal sistem, ahenkli bir şekilde isleyebilmektedir. Sosyal yapıda ahenkli ve dengeli işleyişin gerektirdiği fonksiyonel müesseselerden birisi de ailedir. Aile; nüfusu yenileme, milli kültürü tasıma, çocukları sosyalleştirme, ferdi yalnızlaştırmama, ekonomik, biyolojik ve psikolojik tatmin fonksiyonlarının yerine getirildiği sosyal bir müessesedir.

Toplumun temeli olan aile, vazgeçilmeyen ve alternatifi olmayan ve toplumun en küçük birimidir (Erkal, vd., 1997:30). Aile içinde karşılıklı sevgi, saygı, dayanışma, bağlılık ve işbölümü esastır. Aile yelerinin, ailenin hayatiyeti için farlı fonksiyonlar yerine getirmeleri, işbölümü içinde olmaları ne kadar normal ise, ailenin devamı ve birliği için her üyenin taşıdıkları sorumlulukların bilincinde olması o derece önemlidir (Erkal, vd., 1997:93). Bir sosyal müessese olarak ailenin suç üzerinde önemli etkisi vardır. Suçluluğun doğmasında aile çevresinin etkisinin ne kadar önemli olduğu bugün artık üzerinde tartışılmayacak bir gerçektir. Aile unsurunun, suç çözümlenmesinde bu denli önemlilik arz etmesi, çocukların sosyalleşmesinde/gözetilmesinde veya terbiye edilmesinde taşıdığı temel kurumsal fonksiyonundan kaynaklanmaktadır. Bireyin, sosyalleşme sürecinde ilk sosyal çevresini aile kurumunun oluşturması, bireyin büyük ölçüde, ailenin taşıdığı değerler

etrafında şekillenmesi anlamına gelmektedir. Diğer bir anlatımla; birey; dürüstlük, namus, doğru-yanlış, iyi-kötü ve suç gibi yaşam ile ilgili değer ve normların öğrenilmesini ve kişilik oluşumunu büyük ölçüde aile içinde gerçekleştirmektedir. Anne ve babanın, çocuklarının hem problem ve hem de beklentileri ile yakından ilgilenmeleri, onların kişilik oluşumunun pozitif bir ekseninde gelişmesini sağlayacaktır. Kısacası, kişilik formasyonunda ailenin rolü oldukça önemlidir.

Sutherland ve Cressy, suçlu çocukların geldikleri ailelerin özelliklerini şöyle özetlemişlerdir:

- a- Ailenin diğer bireyleri suçlu, ahlaken kötü veya alkoliktir.
- b- Ebeveynlerden biri veya her ikisi, ölüm, boşanma veya terk etme ile eksiktir.
- c- Ailede iltimas, ileri derecede şiddet, ihmal ve kıskançlık, evin gereğinden fazla kalabalık oluşu gibi durumlar vardır.
- d- Ailede işsizlik, annenin dışarıda çalışması gibi ekonomik baskılar vardır.
- e- Aile, bilgisizlik, ya da diğer bedensel, ruhsal hastalıklar nedeniyle çocuk üzerinde kontrol yürütememektedir (Sutherland, ve Cressey, 1966:212).

Araştırmalar göstermiştir ki genç suçluluğu; ebeveynler arası çatışmaların, kavgaların olduğu, aile denetiminin ve sevgisinin zayıf veya olmadığı aile yapılarında, erkek çocuklar arasında daha yaygındır. Annenin veya babanın agresif oluşları veya babanın sapkın tutumlara sahip oluşu, çocukların suç eylemine daha açık olmalarına yol açmaktadır. Aynı şekilde, ebeveynler çocuklarının davranışları ile ilgili olarak cezalandırma-önemsememe- ödüllendirme dengesini iyi kuramazlarsa, çocuğun normları ihlal etme olasılığı daha artmaktadır (Kızmaz, 2002:194-195). Yine araştırmalar göstermiştir ki, aile içindeki saygınlığın yitirilmesi riski cezaevine girme riskinden daha fazla önleyici etkiye sahiptir. Bu nedenle, suçların önlenmesinde aile içi ilişkiler ceza yaptırımına nazaran daha fazla rol oynamaktadır (YÜCEL, 1997:61).

2.2.3.2.2.7. Meslek Grupları

Meslek, ferdin bireyin eğitim durumunu, yaşam stilini, gelir düzeyini ve ruhsal yapısını belirleyen önemli bir ölçüttür. Bu nedenle meslek, belirli ölçüde

bireyin kimlik ve kişiliğini inşa eden veya bireyin kimlik/kişilik biçimi ile özdeşleşen önemli bir bileşendir. Bireylerin sahip olduğu meslekten memnurluk durumları, mesleki tatmin düzeyleri, mesleğin saygınlık algılaması ve ücret veya kazançları ile ilgili değerlendirme biçimi, bireylerin davranış tarzını etkileyen unsurlardır. Meslek ve davranış tarzı arasındaki yakın ilişki, meslek ve suçluluk arasında da gözlenebilmektedir. Çünkü bir mesleğin secimi insanın fizik kabiliyetlerine ve zihni imkânlarına bağlıdır. Bir meslek seçimi ve onda devam konusundaki sebatsızlık ise ferdin anormal ruhî hali hakkında fikir verebilecek bir kriterdir (Dönmezer, 1995:236). Herhangi bir mesleğe sahip olmamak veya sahip olunan mesleğin/isin yıpratıcı, düşük statülü, düşük kazanç gibi bir takım olumsuz algılamaları içeren bir nitelikte olması kişiyi bazı ekonomik, psikolojik ve sosyal sorunların içine iteceğinden, suçluluk için zemin hazırlaya bilmektedir

Aynı şekilde bazı meslekler çalışanın ruhsal yapısını bozarak onu suçlu bir birey haline getirebilir. Bununla birlikte belirli suç türleri bazı mesleklerde yoğunlaşmaktadır. Aynı şekilde, bazı meslekler suç için kolaylıklar veya fırsatlar yaratmaktadır. Constant'a göre, "noterlik veznedarlık, borsacılık, mesleği mensupları arasında bol miktarda rüşvetçi, sahtekâr, doktorlar arasında çocuk düşürten, mücevherciler arasında suça karışmış eşyayı satan alanlar çıkar. Kalpazanlar genellikle mürettiplerden ve klişecilerden çıkar. Otel ve bar kapıcıları arasında kadın tellâlları, uyuşturucu maddeler satanlar gözükmektedir. Ekonomik suçu işlemesi için kişinin bir is çevresinde yer alması gerekir. Meslek bir hayat tarzını zorunlu kıldığına göre, elbette ki, suçla ilgisi olması doğaldır. En azından işsizlik ve bir meslek sahibi olmamak suçlular arasında ortak özelliktir (Dönmezer, 1995:237). İnsanlar yapmış olduğu meslek çerçevesi içinde suç vasıtalarını ve suç yollarını öğrenebilmektedirler. Mesleklerin üyelerine kazandırdığı farklı şahsiyet gelişmeleri ve farklı sosyal değer ve düşünceleri farklı sekilerde, şahsi organizasyonsuzluk hallerini ve birbirinden farklı sapma davranışları yaratmaktadır. Özellikle başarısızlık hallerinde çeşitli sosyal sapmalar görülebilmektedir. Devlet istatistik enstitüsü Nüfus Sayımı ve Adalet istatistiklerinde suçluların 1975-1980-1985-1990 yıllarında meslek gruplarına göre 12 yaş üstü nüfusuna oranları incelendiğinde erkeklerde suçluluğun en sık görüldüğü üç meslek grubunun, satış elemanları, hizmet personeli ve tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılık olduğu görülmektedir. Daha sonra bu gruba müteşebbisler ve idari büro ile ilgili meslekler Girmiştir (İçli, 1993:271).

2.2.3.2.2.8. Kitle İletişim Araçları

Haberleşme, bir obje hakkında müşterek paylaşılan bilginin elde edilmesi hususunda sembollerin kullanılması seklidir. Kitle iletişim araçları ise, haberin çok geniş toplum kesimlerine ulaştırılmasını sağlayan araçlardır. Kitle iletişim araçları, televizyon, radyo, gazete ve benzeri organları kapsar. Kitle iletişim araçları ile dünya küçülmekte, insanlar tüketim kalıplarından müzik zevklerine kadar benzer hale getirilmektedir.

Bu araçların yaygın eğitimde de büyük rolü vardır (Erkal, 1997:164). Ancak gelişen teknoloji ile müspet tesirler yapan bu araçlar bazı menfi durumlara da sebep olmaktadır. Özellikle medyanın şiddet ve mütecaviz eğilimleri artırdığı, dizi ve programlarla insanları etkilediği, beşeri ilişkileri zayıflattığı söylenebilir. Belirli bir mesajı, şiddet ya da müstehcenliği yayan haberleşme aracı insanların tutum, tavır ve hareketlerini, onların istek ve ihtiyaçlarını tatmin edebilecek bilgileri naklettiği sürece etkili olabilmektedir. İnsanların şiddet usullerini öğrenmesinde kitle iletişim araçlarının etkisini tespit etmek amacıyla birçok araştırma yapılmıştır. Araştırmalara göre çocukların büyük bir çoğunluğu televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenmektedir. Sinema ve televizyondaki şiddet sahneleri, şiddet ve saldırganlık üzerindeki mevcut alakaları tahrik etmektedir. Çocuklar şiddete teşvik edilmeseler bile saldırgan davranışı taklit etmeye ve örnek almaya meyillidir (Strok, 1975:213). Bütün bu farklı yaklaşımlara istinaden, kitle iletişim araçları ve suçluluk arasında doğrudan doğruya bir ilişkinin varlığından söz etmek güçtür, fakat bazı suçların öğrenilmesinde ve islenmesinde, sosyal kontrol değerlerini tahrip eden yayınlar yoluyla dolaylı olarak etkili olmaktadır. Bilhassa müstehcen neşriyat konusunda, cemiyette hakim olan cinsel kültürü tahrip ederek cinsel sapmaya yol açtığını ileri sürülmüştür (Korkmaz, 1988:177).

2.2.3.3. Ekonomik Duruma Bağlı Faktörler

Ekonomik duruma bağlı faktörler; ekonomik etkenler, ekonomik krizler ve işsizlik faktörlerinden oluşmaktadır.

2.2.3.3.1. Ekonomik Etkenler

Suçluluğun açıklanmasında ekonomik etmenler büyük bir yer tutmaktadır. 1825 yılından itibaren Fransa'da ve kısa süre sonra Avrupa'nın diğer devletlerinde

her yıl yayınlan suç istatistikleri, ekonomik göstergeler arasındaki ilişkiler üzerinde yapılan araştırmalar ve suçluluğu tespit edilmiş olan kişiler üzerinde yapılan araştırmalar ve tahminler, ekonomik koşullar ile suç arasında ilişkisi olduğunu teyit etmiştir.

Suçluların büyük yüzdesinin fakirlik, işsizlik ve düşük ücretli islerin egemen olduğu toplumun alt tabakasından geldiğini Göstermiştir (Yücel, 1986:132). Kişilerin ekonomik ihtiyaçlarından devletin benimsediği ekonomik sistemlere kadar değişen yelpazede, birçok ekonomik faktör suça neden olmaktadır. Suçun sosyal nedenlerine dikkat çeken ilk düşünür olduğu ileri sürülen Eflatun; suçların islenme sebebinin açlık ve yoksulluk gibi ekonomik nedenlerden meydana geldiğini belirtmiştir. Günümüzde de hırsızlık, gasp, yağmalama, yol kesmek, dolandırıcılık, sahtekârlık, hakkı olmayana tecavüz gibi mala yönelik suçlar başlığı altında yer alan suçlarda ekonomik nedenlerin etkisi aşikârdır.

2.2.3.3.2. Ekonomik Krizler

Kişilerin ekonomik kriz dönemlerinde mala yönelik olarak isledikleri suçlarda artış olduğu gözlenmiştir. Hiç kuskusuz ekonomik kriz dönemleri, tabiatı icabı normdan sapma türünde çeşitli davranışlara sebebiyet vermektedir. Örneğin, açlık, protesto yürüyüşlerine yöneltmekte, zorunlu ihtiyaç maddesi sıkıntısı karaborsayı doğurmakta, vatandasın zorunlu maddeleri bir daha bulamam korkusuyla istifleme yoluna gitmesi tüccarları spekülatif amaçlı stoklamaya yöneltmektedir. Bu tür oluşumların önlenememesi ya da tolerans gösterilmesi, halkta, hukuksal, siyasal ve sosyal düzene karşı bir memnuniyetsizlik oluşmasına neden olmaktadır (Yücel, 1986:133).

2.2.3.3.3. İşsizlik

Özellikle kırsal kesimde görülen hızlı nüfus artışıyla birlikte bas gösteren geçim sıkıntısının yanında sanayileşmeyle birlikte tarım ve hayvancılığın da eski önemini yitirmesi, şehirlere doğru hızlı bir göç başlatmıştır. şehirlerde biriken nüfus devlet kapısına dayanmış, yıllarca devlet eliyle işletilen kurumlar önemli bir istihdam kaynağı olmuştur. Ancak bir süre sonra çeşitli sebeplerle boşalan kadroların nüfus artısındaki hıza yetişememesi, devletin sürekli artan is talebini karşılayamaz hale gelmesine neden olmuş, neticede büyük bir işsizlik ordusu ortaya çıkmıştır.

İşsizlik ve suç ilişkisi, özellikle de şehir işsizliği, sosyal bilimcilerin uzun bir zamandır üzerinde yoğun olarak durdukları önemli konulardan birini oluşturmaktadır. İlk bakışta, işsizlik faktörünün veya işsizlik oranındaki artışların, suç motivasyonu nu tetiklediği/harekete geçirdiği varsayılmaktadır. Bu nedenle, yoksulluk ve eşitsizliğin krimonejenik bir nitelik taşıdığı savı, çoğu suç teorilerinin merkezi temasını oluşturmaktadır (Kızmaz, 2002:175). İşsizliğin bazı yönlerinin kişilerin suç isleminde etkili olduğu varsayılmaktadır. Bunlar: Kişinin şahsiyeti ve işsizliğin uzunluğuna dayalı olarak beliren depresif ve saldırgan tepkiler suçluluğa yöneltebilir.

- İşsiz kişi kendisini mağdur olarak görmekte ve toplumdan kendisine yapılanın öcünü almak istemektedir. Mala karşı islenen suçlar ile gasp suçu bu türden düşünce veya tepkinin ürünü olmaktadır.

- İşsiz olan kişiler genellikle büyük ölçüde taksitle alış veriş yapmış kişiler olup; işlerini kaybettiklerinden kritik bir duruma girmektedirler. Kişisel yapıya ve sosyal çevreye dayalı olarak, gelir kaybını suç isleyerek gidermeye yönelmektedirler.

- Kişi içinde bulunduğu durumda boş zamanını nasıl değerlendireceğini bilememektedir. Can sıkıntısı, elverişli olmayan çevre veya suça eğilim ya da her ikisi birlikte suça yöneltebilir (Yücel, 1986:138).

2.3. YOKSULLUK VE SUÇ İLİŞKİSİ

Ekonomik faktörler içerisinde suça neden olan bir kavram da, yoksulluktur. Genelde, suç ile yoksulluk arasında pozitif bir ilişkinin olduğu düşünülmektedir. Örneğin; Carroll ve Jackson (1983) çoğu suç teorilerinin merkezinde, yoksulluk ve eşitsizlik faktörlerinin olduğunu belirtmektedirler (Allen, 1996:294). Yoksulluğun, bireyi suç işlemeye ittiği öngörüsü, yaygın kabullerden birini oluşturmaktadır. Bu nedenle çok sayıda kriminolog, sosyolog ve ekonomist, fakir insanların daha çok suç işlediğini ileri sürmektedirler. Genel olarak bakıldığında yoksulluğun, kendine özgü bir yaşam biçimi ürettiği görülmektedir. Yoksul bireylerin genelde, olumsuz koşullar içeren yerlerde ikamet ettikleri, sağlıksız beslendikleri ve toplum tarafından dışlandıkları gözlemlenmektedir. Bu yaşam biçimi, bireylerin hukuk dışı eylemlere yönelmelerini kolaylaştırıcı bir öz taşımaktadır (Kızmaz, 2003:290).

Tsushima (1996) da, yoksulluğun temelde hem doğrudan hem de dolaylı olarak bireylerin suç işleme ihtimallerini arttırdığını iddia etmektedir. Bu yaklaşıma göre, yoksul insanların daha fazla olduğu toplumlarda suç oranlarının daha yüksek çıkması beklenilir. Bu bağlamda, Amerika’da Standart Metropolitan Statistical Areas (SMSAs)’ın analiz birimi seçilerek yapılan bazı araştırmalarda (Crutchfield,v.d., 1982; Jacobs, 1981), yoksulluğun; hırsızlık gibi mala karşı işlenen suçlar ile pozitif ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Bailey (1984) ve Williams (1984) tarafından yapılan araştırmada ise, yoksulluğun; adam öldürme oranı ile pozitif ilişkili olduğu saptanmıştır. Messner’in araştırmasında (1982) ise, adam öldürme suçu üzerinde yoksulluğun etkisinin kısmen anlamlı olduğu ve adam öldürme oranı ile negatif ilişkili olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Blau ve Blau (1982) da, yoksulluğun kriminal şiddet ile pozitif ilişkili olduğunu saptamasına rağmen, yoksulluğun tek başına şiddet suçları ile ilgili oranları etkilemediğini tespit etmiştir (Kızmaz, 2003:290).

Yoksulluk olgusunun suçla olan ilişkisi, bir yönüyle ekonomik gereksinimlerin gerekirciliği üzerinden kurulurken, bir yönüyle de yoksulluğun veya kötü ekonomik koşulların bireylerde sosyal bağlılık duygusunu veya normlara olan bağlılığı yıkmak suretiyle bireyleri suç eğilimli kıldığı noktasından kurulabilir. Çünkü, sosyal bağlılık duygusunun gevşemesi, bireyin suç eylemine yönelmesini engelleyen resmi ve gayri resmi/geleneksel sosyal kontrol unsurlarını zayıflatmaktadır.

Yoksulluk ile suç ilişkisi konusuna odaklanan araştırma bulgularına genel olarak bakıldığında, söz konusu ilişkinin kompleks bir durum ortaya koyduğu görülmektedir. Araştırma sonuçlarının birbirleriyle örtüşmemesi; bir anlamda yoksulluk faktörünün, her toplumda aynı derecede etkili olmadığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle Young; zengin veya refah düzeyi yüksek toplumlarda suç oranının yüksek çıkmasının, yoksulluk ile zenginlik arasındaki ilişkiyi tartışmalı kıldığını belirtmektedir. Ona göre; sosyal dayanışmanın güçlü olduğu sosyalist ve dinsel niteliği ağır basan toplumlarda, yoksulluk önemli bir suç faktörü olarak gözükmemektedir Conklin ise, yoksulluk ve işsizlik faktörlerinden daha önemli olarak, yoksul ve işsiz insanların kendi durumlarını algılama biçiminin suçlulukta daha belirleyici olduğunun altını çizmektedir. Çünkü, çoğu işsiz insanın, yerleşik yasalara aykırı tutum içine girmedeği bilinmektedir. Ona göre, gelişen ülkelerde suçluluğun, gelişmiş ülkelere göre daha

düşük gerçekleşmesinde söz konusu yaşam standartlarının etkisi göz ardı edilemez. Burad, önemli olan, insanların görece yaşam standardıdır (Conklin, 1989:207). Çünkü haksız ve adaletsiz bir biçimde kazanç elde edildiğine dair bir inancın toplumda yerleşik hal alması, bireylerin hukuk dışı yollara yönelmelerine yol açabilmektedir (Kızmaz, 2003:290).

Bazı araştırmalarda elde edilen ampirik bulgular mutlak yoksulluk veya görel yoksulluk ile servet suçları arasında pozitif bir ilişkiyi doğrulamaktadır. Ancak bu araştırma bulgularına rağmen, ekonomik nitelikli suçlar ile mutlak yoksunluk arasındaki pozitif ilişki evrensel değildir. Çünkü bazı araştırmacılar mutlak ve görel yoksulluk ile servet suçları arasındaki ilişkinin negatif olduğunu saptamışlardır. Bir anlamda, yoksulluk veya kötü ekonomik koşulların suçu arttırıcı yönde etki etmesinin aksine, suçlu davranışa yöneltmeyi de azaltmaktadır. Bir grup araştırmacı da, mutlak ve görece yoksulluğun ekonomik nitelikli suç ile olan ilişkisinin sadece koşulsal olduğunu iddia etmektedirler. Örneğin bazı araştırmacılar; mutlak ve görel yoksulluk faktörlerinin, servet suçları ile olan ilişkisinin ancak aile ve toplumsal istikrarsızlık üzerinden kurulabileceğini savunmaktadırlar (Allen, 1996:295-296). Daly ve arkadaşları yaptıkları bir araştırmada, gelir eşitsizliğinin sınırlı bir düzeyde şiddet suçlarının (adam öldürme gibi) düzeyinin güçlü bir belirleyeni olduğunu saptamışlardır (Daly v.d., 2001:222). Özetle; ekonomik yapı- suç ilişkisine genel olarak bakıldığında; yoksulluk, işsizlik ve görece eşitsizlik gibi değişkenlerin suç oranları üzerindeki etkisinin farklılık gösterdiği görülmektedir (Kızmaz, 2003:290).

3. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE YOKSULLUK-SUÇ İLİŞKİSİ

Bu bölümde Türkiye'deki yoksulluk ve suç ilişkisi incelenmiştir. Bu kapsamda TÜİK'ten elde edilen veriler ışığında analizler yapılarak araştırma konusuna ilişkin sonuç ve yorumlar yapılmıştır.

3.1. TÜRKİYE'DE YOKSULLUK

Başta Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı olmak üzere birçok uluslararası kuruluşun yapmış oldukları yoksulluk çalışmalarına bakıldığında Türkiye'de yoksulluğun ne kadar ciddi boyutlarda olduğunu gözler önüne serilmektedir. Örneğin UNDP tarafından her yıl yayımlanmakta olan ve insani gelişmeyi, sağlık ve eğitim gibi gelişmenin ekonomik olmayan göstergelerini de dikkate alarak insani gelişme sıralamasını ölçen 2010 insani gelişme raporuna göre; Türkiye insani gelişme sıralamasında 0.754 indeks değeriyle bölge sıralamasında 16. sırada, dünyada ise 62. sırada yer almaktadır.

Gelişmekte olan Türkiye'de yoksulluk, en önemli sorunlardan biri haline gelmiştir. Bir yandan adaletsiz gelir dağılımı, diğer taraftan ulusal gelirin paylaşımındaki düşüklük, son yıllarda yaşanan ekonomik krizler, başarısız politikalar yoksulluğu daha da şiddetli bir boyuta taşımış ve acil önlem alınması gereken öncelikli hale getirmiştir (Arpacioğlu ve Yıldırım 2011:60-76.).

1980'ler Türkiye için önemli bir yapısal dönüşüm sürecidir. 24 Ocak 1980'de uygulamaya konan yeni ekonomi programı ile ekonomik, toplumsal yapıda köklü bir değişim gerçekleşirken 1990'lı yıllarda peş peşe yaşanan krizler sonrasında ekonomi küçülmüş, işsizlik artmıştır. Küreselleşme süreci, neo-liberal politikalar ve ekonomik krizlerin birleşik etkileri ülkede gelir dağılımının bozulmasına, toplumsal kesimler arasındaki uçurumun derinleşmesine ve yoksulluğun artmasına yol açmış ve Türkiye, gelirin nispeten eşit dağıldığı bir ülke olmaktan çıkıp, zengin ile yoksul

arasındaki farkların uçurum niteliğini hak edecek boyutlara ulaştığı bir ülke haline gelmiştir (Arapacıoğlu ve Yıldırım 2011:60-76.).

Türkiye’de yoksulluğun boyutlarını ölçmeye yönelik çalışmaların son yıllara dayandığı ve bunların sayıca çok sınırlı olduğu söylenebilir. Bu alandaki en yeni çalışmalardan birisi, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan 2009 yılındaki yoksulluk araştırmasıdır.

Tablo 1. Türkiye’de Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Yoksulluk Oranları

Fert Yoksulluk Oranı (%) Türkiye Geneli								
YÖNTEMLER	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Gıda Yoksulluğu	1,35	1,29	1,29	0,87	0,74	0,48	0,54	0,48
Gıda + Gıda dışı yoksulluk	26,96	28,12	25,60	20,50	17,81	17,79	17,10	18,08
Kişi başı günlük 1 \$ altı	0,20	0,01	0,02	0,01	-	-	-	-
Kişi başı günlük 2.15 \$ altı	3,04	2,39	2,49	1,55	1,41	0,52	0,47	0,22
Kişi başı günlük 4,3 \$ altı	30,30	23,75	20,89	16,36	13,33	8,41	6,83	4,35
Görelî Yoksulluk	14,74	15,51	14,18	16,16	14,50	14,70	15,06	15,12
Fert Yoksulluk Oranı (%) Kent								
Gıda Yoksulluğu	0,92	0,74	0,62	0,64	0,04	0,07	0,25	0,06
Gıda + Gıda dışı yoksulluk	21,95	22,30	16,57	12,83	9,31	10,36	9,38	8,66
Kişi başı günlük 1 \$ altı	0,03	0,01	0,01	-	-	-	-	-
Kişi başı günlük 2.15 \$ altı	2,37	1,54	1,23	0,97	0,24	0,09	0,19	0,04
Kişi başı günlük 4,3 \$ altı	24,62	18,31	13,51	10,05	6,13	4,40	3,07	0,96
Görelî Yoksulluk	11,33	11,26	8,34	9,89	6,97	8,38	8,01	6,59
Fert Yoksulluk Oranı (%) Kırsal								
Gıda Yoksulluğu	2,01	2,15	2,36	1,24	1,91	1,41	1,18	1,42
Gıda + Gıda dışı yoksulluk	34,48	37,13	39,97	32,95	31,96	34,80	34,62	38,68
Kişi başı günlük 1 \$ altı	0,46	0,01	0,02	0,04	-	-	-	-
Kişi başı günlük 2.15 \$ altı	4,06	3,71	4,51	2,49	3,36	1,49	1,11	0,63
Kişi başı günlük 4,3 \$ altı	38,82	32,18	32,62	26,59	25,35	17,59	15,33	11,92
Görelî Yoksulluk	19,86	22,08	23,48	26,35	27,06	29,16	31,00	34,20

Kaynak: TÜİK, 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları

Gıda yoksulluk oranı 2002 yılında yüzde 1.35 oranı ile en yüksek seviyelerdeyken bu oran 2009 yılında yüzde 0.48’e gerilemiştir. Gıda ve gıda dışı

harcamaları içeren yoksulluk sınırı altındaki nüfusun oranı ise 2002 yılında yüzde 26,96 oranıyla diğer yıllara göre en yüksek seviyede iken aynı şekilde bu oran 2009 yılında yüzde 18,08'e düşmüştür.

Kişi başı günlük harcaması, satın alma gücü paritesine göre 1 doların altında kalan fert 2006 yılı itibariyle bulunmamaktadır. 2002 yılında kişi başına günlük 2.15 doların altında yaşayan oran yüzde 3.04 iken 2009 yılında yüzde 0.22'ye gerilemiştir. Kişi başına günlük harcaması satın alma gücü paritesine göre 4,3 doların altında bulunan yoksul oran 2002 yılından 2009 yılına kadar sürekli düşüş göstermiştir.

Kırsal yerleşim yerlerinde yaşayanlarda 2008 yılında % 34,62 olan yoksulluk oranı 2009 yılında % 38,69'a yükselirken, kentsel yerlerde yaşayanların yoksulluk oranı % 9,38'den % 8,86'ya düşmüştür.

Tablo 2. Türkiye'de 2007-2009 Yıllarında Yoksul Fert Sayısı

YÖNTEMLER	Yoksul Fert Sayısı (Bin Kişi)								
	Türkiye			Kent			Kır		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Gıda Yoksulluğu	328	374	339	33	122	29	295	252	310
Gıda + Gıda dışı yoksulluk	12,261	11,933	12,751	4,968	4,533	4,318	7,293	7,400	8,432
Kişi başı günlük 1 \$ altı	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kişi başı günlük 2.15 \$ altı	356	330	159	43	93	20	313	237	138
Kişi başı günlük 4,3 \$ altı	5,796	4,759	3,066	2,111	1,483	469	3,686	3,276	2,597
Görel Yoksulluk	10,127	10,497	10,669	4,017	3,871	3,214	6,110	6,626	7,445

Kaynak: TÜİK, 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları

Tablo 2'de yoksulluk sınırı yöntemlerine göre Türkiye'deki 2007-2009 yılları arasındaki yoksul fert sayıları görülmektedir. 2007 yılında 328.000 kişinin açlık sınırında olduğu, 12.261.000 insanın ise gıda ve gıda dışı harcamalarını karşılayamadığı görülmektedir. Aynı yıl, kentlerde 4.968.000, kırdaki ise 7.293.000 kişi gıda ve gıda dışı harcamalarını karşılayamamaktadır. 2007, 2008 ve 2009 yıllarında kentlerde ve kırdaki yaşayan gıda ve gıda dışı harcamalarını karşılayamayan yoksul kişi sayısının birbirlerinden oldukça uzak olduğu görülmektedir. Dünya Bankası yoksulluk analizlerinde yoksulluk sınırını günlük 1 ABD doları olarak belirlenmiştir. Bu orana göre; 2007, 2008 ve 2009 yılında, kişi başı geliri 1 doların altında Türkiye'de yoksul fert bulunmadığını Tablo 3'te belirtilmektedir. 2007

yılında Türkiye’de, günlük geliri 2.15 doların altında yoksul sayısı 356.000 kişi civarındadır. Aynı yıl kentte yaşayan 43.000, kırdada da 313.000 fert bu yoksulluk sınırında yaşamaktadır. Yıllar bazında bakıldığında bu sınırın altında yoksul olan fert sayısının azaldığını hatta 2009 yılında 159.000’e gerilediği tespit edilmiştir. Kişi başı geliri günlük 4,3 doların altında olan fert rakamlarına bakıldığında; 2007 yılında 5.796.000 kişiyken, bu rakam yıllar itibariyle gerileme kaydetmiştir. Sonuç olarak Türkiye’de yıllar itibariyle yoksullukta azalma görülmesine rağmen, hala çok yüksek seviyelerde bir yoksulluk mevcuttur.

Tablo 3. Türkiye’de Hane Halkı Büyüklüğüne Göre Yoksulluk Sınırı

Hane Halkı Büyüklüğü	Açlık Sınırı (TL)				Yoksulluk Sınırı (TL)			
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
1	105	122	127	141	283	341	365	396
2	159	185	192	213	428	515	552	599
3	201	233	243	269	540	651	699	759
4	237	275	287	318	638	767	825	896
5	271	313	328	363	728	874	944	1,025
6	301	350	365	404	809	976	1,050	1,140

Kaynak: TÜİK, 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları (2010 ilk 3 aylık veridir.)

Tablo 3’te hane halkı büyüklüğüne göre Türkiye’deki aylık ortalama açık sınırı ve yoksulluk sınırı oranlarının 2007-2010 yılları arasındaki değişimi verilmiştir. Açlık ve yoksulluk sınırı rakamlarına bakıldığında; hane halkı büyüklüğü ile doğru orantılı bir değişim oluşmuştur. Hanede yaşamakta olan fert sayısı arttıkça açlık ve yoksulluk sınırına dair rakamlar da artış göstermiştir. Fakat hanedeki kişi sayısına bağlı olarak açlık ve yoksulluk sınırında bir artış olmamaktadır. Yani hane halkı büyüklüğü paralel olarak azalan bir artış olduğu gözlenmiştir. Örneğin; tablo 3’te görüldüğü üzere 2007 yılında 1 kişilik hane halkının açlık sınırı 105 TL iken 2 kişilik bir ailenin açlık sınırı 159 TL’dir.

2010 yılında 1 kişi için açlık sınırı (gıda harcamalarından oluşan yoksulluk sınırı) 141 TL, yoksulluk sınırı (gıda ve gıda dışı harcamalardan oluşan yoksulluk sınırı) ise 396 TL iken, 2010 yılının ilk 3 ayında 6 kişilik bir ailenin açlık sınırı 404 TL (gıda ve gıda dışı harcamalardan oluşan) yoksulluk sınırı ise 1,140 TL’dir.

3.2. TÜRKİYE’DE YOKSULLUĞUN SUÇA ETKİSİ

Yapılan çalışmalar yoksulluk ve suç oranları arasındaki ilişkinin pozitif yönlü olduğunu göstermektedir. İnsanların gelir seviyeleri düştükçe, yani insanlar yoksullaştıkça; isteklerini elde etmek ve geçimlerini sağlamak için suç olgusuna yönelmektedirler. Gelir durumu ve dağılımındaki dengesiz şekillenme, temel ve sosyal ihtiyaçların karşılanmasındaki yetersizlikler, fakirlik ve bunların etrafında şekillenen örgü suç olgusunun açığa çıkmasında önemli bir etken olmaktadır. Suç oluşmadan alınması gereken öngörü ve tedbirlerin yaşama geçirilmesinde gösterilen duyarsızlığın bedelini birey ve devlet beraber ödemek durumunda kalmaktadır.

Sınırsız ihtiyaçların sınırlı gelirlerle karşılanması denkleminde ekonomik ve sosyal problemler suç kavramını açığa çıkarmaktadır. Kontrolsüz ve niteliksiz göçler, şehirlerin altyapı, konut, istihdam ve kültür olarak bu değişime hazırlıksız yakalanması, varoş mahallelerin oluşumu suç ile elde edilen gelire insanların yaşamını idame ettirmek istemeleri, suç oranlarını arttırmaktadır.

TÜİK’ten elde edilen 2000-2008 yıllarındaki veriler çerçevesinde Türkiye’deki yoksulluk ile suç arasındaki ilişkiler aşağıda yıllar itibariyle sırası ile incelenmektedir.

Tablo 4. Türkiye’de Gelire Göre 2000 Yılında Suç İşleyenler

Gelir Durumu (TL)	Erkek	% Değişim	Kadın	% Değişim	Toplam	% Toplam
0-700	74178	77,12	1981	71,23	76159	76,95
700-1500	19998	20,79	678	24,38	20676	20,89
1500 +	2012	2,09	122	4,39	2134	2,16
Toplam	96188	100	2781	100	98969	100

Kaynak: TÜİK, 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları

Tablo 4’te görüldüğü üzere 2000 yılında toplam 98968 kişi suç işlemiştir. Bunların 96188’i erkek geriye kalan 2781 kişisi ise kadındır. Suç işleyenler arasında asgari ücret düzeyinde gelire sahip olanlar 76159 kişiyle yani; %76,95 oranla birinci sırada yer almaktadır. Bunların da 74178’i erkek, 1981’i kadındır. Kadınların suç işleme oranı erkeklere göre daha düşüktür. 2000 yılında 700-1500 TL gelir düzeyine sahip olup suç işleyenlerin sayısı 20676 kişiyle yani; %20,89’la ikinci sırada yer almaktadır. Bu gelir düzeyinde suç işleyen erkek sayısı 19998, suç işleyen kadın sayısı ise 678’dir. Burada da yine erkekler kadınlardan daha fazla suç işlemiştir.

2000 yılında 1500 TL ve üzeri gelire sahip olup ta suç işleyen kişi sayısı 2134 ile yani; %2,16'lık oranla üçüncü sırayı almıştır. Bu gruptaki suç işleyen erkek sayısı 2012, suç işleyen kadın sayısı ise 122'dir. 2000 yılına genel itibariyle bakıldığında gelir düzeyi arttıkça suç işleme oranı azalmakta, gelir düzeyi azaldıkça suç işleme oranı artmaktadır. Yani bu verilere göre gelir düzeyi ile suç işleme arasında ters orantılı bir ilişki mevcuttur.

Tablo 5. 2001 Yılında Türkiye'de Gelire Göre Suç İşleyenler

Gelir Durumu (TL)	Erkek	% Değişim	Kadın	% Değişim	Toplam	% Toplam
0-700	83437	76,56	2294	70,58	85731	76,38
700-1500	23417	21,49	834	25,66	24251	21,61
1500 +	2133	1,96	122	3,75	2255	2,01
Toplam	108987	100	3250	100	112237	100

Kaynak: ÜİK, 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları

Tablo 5'te görüldüğü üzere 2001 yılında Türkiye'de toplam 112237 kişi suç işlemiştir. Bunların 108987'si erkek geriye kalan 3250 kişisi ise kadındır. Suç işleyenler arasında asgari ücret düzeyinde gelire sahip olanlar 85731 kişidir. Bu suç işleyen 85731 kişi %76,38'lik bir oranla 2000 yılında olduğu gibi birinci sırada yer almaktadır. Bunların da 83437'si erkek, 2294'ü kadındır. Kadınların suç işleme oranı erkeklere göre daha düşüktür. 2001 yılında 700-1500 TL gelir düzeyine sahip olup suç işleyenlerin sayısı 24251 kişiyle yani; %21,61'le ikinci sırada yer almaktadır. Bu gelir düzeyinde suç işleyen erkek sayısı 23417, suç işleyen kadın sayısı ise 834'tür. Bu gelir düzeyinde de yine erkekler kadınlardan daha fazla suç işlemiştir. 2001 yılında 1500 TL ve üzeri gelire sahip olup ta suç işleyenlerin sayısı 2255'tir. Bu 2255 kişi bu grubun %2,01'ini oluşturmaktadır. Bu gruptaki suç işleyen erkek sayısı 2133, suç işleyen kadın sayısı ise 122'dir. 2001 yılına genel itibariyle bakıldığında gelir düzeyi arttıkça suç işleme oranı azalmakta, gelir düzeyi azaldıkça suç işleme oranı artmaktadır. Yani gelir düzeyi ile suç işleme arasında ters orantılı bir ilişki mevcuttur.

Tablo 6. 2002 Yılında Türkiye’de Gelire Göre Suç İşleyenler

Gelir Durumu (TL)	Erkek	% Değişim	Kadın	% Değişim	Toplam	% Toplam
0-700	71899	74,89	2109	71,54	74008	74,79
700-1500	22096	23,01	699	23,71	22795	23,04
1500 +	2012	2,10	140	4,75	2152	2,17
Toplam	96007	100	2948	100	98955	100

Kaynak: ÜİK, 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları

Tablo 6’da görüldüğü üzere 2002 yılında toplam 98955 kişinin suç işlediği gözlemlenmektedir. Bunların 96007’si erkek, 2948’i ise kadındır. 2002 yılında suç işleyenler arasında 0-700 TL düzeyinde gelire sahip olanlar 74008 kişiyle yani; %74,79’luk oranla birinci sırada yer almaktadır. Bunların da 71899’u erkek, 2109’u ise kadındır. Kadınların suç işleme oranı erkeklere nazaran daha düşüktür. 2002 yılında 700-1500 TL gelir düzeyine sahip olup suç işleyenlerin sayısı 22795 kişiyle yani; %23,04’le ikinci sırada yer almaktadır. Bu gelir düzeyinde suç işleyen erkek sayısı 22096, suç işleyen kadın sayısı ise 699’dur. Bu gelir düzeyinde de yine erkekler kadınlardan daha fazla suç işlemiştir. 2002 yılında 1500 TL ve üzeri gelire sahip olup ta suç işleyen kişi sayısı 2152 ile yani; %2,17’lik oranla üçüncü sırayı almıştır. Bu gruptaki suç işleyen erkek sayısı 2012, suç işleyen kadın sayısı ise 140’dır. 2002 yılına da genel itibariyle bakıldığında gelir düzeyi arttıkça suç işleme oranı azalmakta, gelir düzeyi azaldıkça suç işleme oranı artmaktadır.

Tablo 7. 2003 Yılında Türkiye’de Gelire Göre Suç İşleyenler

Gelir Durumu (TL)	Erkek	% Değişim	Kadın	% Değişim	Toplam	% Toplam
0-700	71324	73,81	2326	71,72	73650	73,74
700-1500	23162	23,97	751	23,16	23913	23,94
1500 +	2147	2,22	166	5,12	2313	2,32
Toplam	96633	100	3243	100	99876	100

Kaynak: ÜİK, 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları

2003 yılı verilerine bakıldığında Türkiye’de toplam 99876 kişi suç işlemiştir. Bunların 96633’ü erkek geriye kalan 3243 kişisi ise kadındır. Suç işleyenler arasında asgari ücret düzeyinde gelire sahip olanlar 73650 kişidir. Bu 73650 kişi %76,38’lik bir oranla gelir gruplarına göre suç işleyenler arasında birinci sırada yer almaktadır. Bunların da 71324’ü erkek, 2326’sı kadındır. Kadınların suç işleme oranı bu grupta da erkeklere göre daha düşüktür. 2003 yılında 700-1500 TL

gelir düzeyine sahip olup suç işleyenlerin sayısı 23913 kişiyle yani; %23,94'le ikinci sırada yer almaktadır. Bu gelir düzeyinde suç işleyen erkek sayısı 23162, suç işleyen kadın sayısı ise 851'dir. Bu gelir düzeyinde de yine erkekler kadınlardan daha fazla suç işlemiştir. 2003 yılında 1500 TL ve üzeri gelire sahip olup ta suç işleyenlerin sayısı 2313'tür. Bu 2313 kişi bu grubun %2,32'sini oluşturmaktadır. Bu gruptaki suç işleyen erkek sayısı 2147, suç işleyen kadın sayısı ise 166'dır. 2003 yılı verilerine genel itibariyle bakıldığında diğer yıllarda olduğu gibi gelir düzeyi arttıkça suç işleme oranı azalmakta ve gelir düzeyi azaldıkça da suç işleme oranı artmaktadır. Yani gelir düzeyi ile suç işleme arasında ters orantılı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 8. 2004 Yılında Türkiye'de Gelire Göre Suç İşleyenler

Gelir Durumu (TL)	Erkek	% Değişim	Kadın	% Değişim	Toplam	% Toplam
0-700	71046	72,54	2438	72,37	73484	72,54
700-1500	24401	24,91	731	21,70	25132	24,81
1500 +	2492	2,54	200	5,94	2692	2,66
Toplam	97939	100	3369	100	101308	100

Kaynak: ÜİK, 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları

Tablo 8'deki veriler ışığında 2004 yılında toplam 101308 kişinin suç işlediği gözlemlenmektedir. Bunların 97939'u erkek, 3369'u ise kadındır. 2004 yılında suç işleyenler arasında 0-700 TL düzeyinde gelire sahip olanlar 73484 kişiyle yani; %72,54'lük oranla birinci sırada yer almaktadır. Bunların da 71046'sı erkek, 2438'i ise kadındır. Kadınların suç işleme oranı erkeklere nazaran daha düşüktür. 2004 yılında 700-1500 TL gelir düzeyine sahip olup suç işleyenlerin sayısı 25132 kişiyle yani; %24,81'le ikinci sırada yer almaktadır. Bu gelir düzeyinde suç işleyen erkek sayısı 24401, suç işleyen kadın sayısı ise 731'dir. Bu gelir düzeyinde de yine erkekler kadınlardan daha fazla suç işlemiştir. 2004 yılında 1500 TL ve üzeri gelire sahip olup ta suç işleyen kişi sayısı 2692 kişi ile yani; %2,66'lık oranla üçüncü sırayı almıştır. Bu gruptaki suç işleyen erkek sayısı 2492, suç işleyen kadın sayısı ise 200'dür. 2004 yılına da genel itibariyle bakıldığında gelir düzeyi arttıkça suç işleme oranı azalmakta, gelir düzeyi azaldıkça suç işleme oranı artmaktadır.

Tablo 9. 2005 Yılında Türkiye’de Gelire Göre Suç İşleyenler

Gelir Durumu (TL)	Erkek	% Değişim	Kadın	% Değişim	Toplam	% Toplam
0-700	37542	72,95	973	77,65	38515	73,06
700-1500	12578	24,44	230	18,36	12808	24,30
1500 +	1343	2,61	50	3,99	1393	2,64
Toplam	51463	100	1253	100	52716	100

Kaynak: ÜİK, 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları

2005 yılında Türkiye’de toplam 52716 kişi suç işlemiştir. Bu suç işleyenlerin 51463’ü erkek, 1253 kişisi ise kadındır. Suç işleyenlerin gelir düzeyi 700 TL’nin altında olanlar 38515 kişidir. 2005 yılında 700-1500 TL gelir düzeyine sahip olup suç işleyenlerin sayısı 12808 kişiyle 2005 yılında 1500 TL ve üzeri gelire sahip olup ta suç işleyenlerin sayısı 1393’tür. 2005 yılına genel itibariyle bakıldığında gelir düzeyi arttıkça suç işleme oranı azalmakta, gelir düzeyi azaldıkça suç işleme oranı artmaktadır. Gelir düzeyi ile suç işleme arasında ters orantılı bir ilişki mevcuttur. Kişilerin gelir düzeyi azaldıkça, geçimlerini sağlayamadıklarında suça olan meyilleri artmakta, yasal olmayan yollarla geçimlerini sağlamaya çalışmaktadırlar.

Tablo 10. 2006 Yılında Türkiye’de Gelire Göre Suç İşleyenler

Gelir Durumu (TL)	Erkek	% Değişim	Kadın	% Değişim	Toplam	% Toplam
0-700	53637	70,78	1497	71,05	55134	70,79
700-1500	19798	26,13	486	23,07	20284	26,04
1500 +	2342	3,09	124	5,89	2466	3,17
Toplam	75777	100	2107	100	77884	100

Kaynak: ÜİK, 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları

Tablo 10’da görüldüğü üzere 2006 yılında toplam 77884 kişi suç işlemiştir. Bunların 75777’si erkek ve 2107’si ise kadındır. 2006 yılında suç işleyenler arasında 0-700 TL düzeyinde gelire sahip olanlar 55134 kişiyle yani; %70,79’luk oranla birinci sırada yer almaktadır. Bunların da 53607’si erkek, 1497’si ise kadındır. Kadınların suç işleme oranı erkeklere nazaran daha düşüktür. 2006 yılında 700-1500 TL gelir düzeyine sahip olup suç işleyenlerin sayısı 20284 kişiyle yani; %26,04’le ikinci sırada yer almaktadır. Bu gelir düzeyinde suç işleyen erkek sayısı 19798, suç işleyen kadın sayısı ise 486’dır. Bu gelir düzeyinde de yine erkekler kadınlardan daha fazla suç işlemiştir.2006 yılında 1500 TL ve üzeri gelire sahip olup ta suç işleyen kişi sayısı 2466 kişi ile yani; %3,17’lik oranla üçüncü sırayı almıştır. Bu

gruptaki suç işleyen erkek sayısı 2342, suç işleyen kadın sayısı ise 124'tür. 2006 yılına da genel itibariyle bakıldığında önceki yıllarda olduğu gibi gelir düzeyi arttıkça suç işleme oranı azalmakta ve gelir düzeyi azaldıkça da suç işleme oranı artmaktadır.

Tablo 11. 2007 Yılında Türkiye’de Gelire Göre Suç İşleyenler

Gelir Durumu (TL)	Erkek	% Değişim	Kadın	% Değişim	Toplam	% Toplam
0-700	85080	69,29	3029	67,06	88109	69,21
700-1500	33567	27,34	1211	26,81	34778	27,32
1500 +	4140	3,37	277	6,13	4417	3,47
Toplam	122787	100	4517	100	127304	100

Kaynak: ÜİK, 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları

Verilere bakıldığında 2007 yılında toplam 127304 kişi suç işlemiştir. Bunların 122787’si erkek geriye kalan 4517 kişisi ise kadındır. Suç işleyenler arasında asgari ücret düzeyinde gelire sahip olanlar 88109 kişidir. Bu 88109 kişi %69,21’lik bir oranla gelir gruplarına göre suç işleyenler arasında birinci sırada yer almaktadır. Bunların da 85080’i erkek, 3029’u kadındır. Kadınların suç işleme oranı bu grupta da erkeklere göre daha düşüktür. 2007 yılında 700-1500 TL gelir düzeyine sahip olup suç işleyenlerin sayısı 34778 kişiyle yani; %27,32’yle ikinci sırada yer almaktadır. Bu gelir düzeyinde suç işleyen erkek sayısı 33567, suç işleyen kadın sayısı ise 1211’dir. Bu gelir düzeyinde de yine erkekler kadınlardan daha fazla suç işlemiştir. 2007 yılında 1500 TL ve üzeri gelire sahip olup ta suç işleyenlerin sayısı 4417’dir. Bu 4417 kişi bu grubun %3,47’sini oluşturmaktadır. Bu gruptaki suç işleyen erkek sayısı 4140, suç işleyen kadın sayısı ise 277’dir. 2007 yılına da genel itibariyle bakıldığında da gelir düzeyi arttıkça suç işleme oranı azalmakta ve gelir düzeyi azaldıkça suç işleme oranı artmaktadır.

Tablo 12. 2008 Yılında Türkiye’de Gelire Göre Suç İşleyenler

Gelir Durumu (TL)	Erkek	% Değişim	Kadın	% Değişim	Toplam	% Toplam
0-700	71046	72,54	2438	72,37	73484	72,54
700-1500	24401	24,91	731	21,70	25132	24,81
1500 +	2492	2,54	200	5,94	2692	2,66
Toplam	97939	100	3369	100	101308	100

Kaynak: ÜİK, 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları

Tabloda 12’de görüldüğü üzere 2008 yılında Türkiye’de toplam 101308 kişinin suç işlemiş olup bunların 97939’u erkek ve 3369’u ise kadındır. 2008 yılında suç işleyenler arasında 0-700 TL düzeyinde gelire sahip olanlar 73484 kişiyle yani; %72,54’lük oranla birinci sırada yer almaktadır. Bunların da 71046’sı erkek, 2438’i ise kadındır. Kadınların suç işleme oranı erkeklere nazaran daha düşüktür. 2008 yılında 700-1500 TL gelir düzeyine sahip olup suç işleyenlerin sayısı 25132 kişiyle yani; %24,81’le ikinci sırada yer almaktadır. Bu gelir düzeyinde suç işleyen erkek sayısı 24401, suç işleyen kadın sayısı ise 731’dir. Bu gelir düzeyinde de yine erkekler kadınlardan daha fazla suç işlemiştir. 2008 yılında 1500 TL ve üzeri gelire sahip olup ta suç işleyen kişi sayısı 2691 kişi ile yani; %2,66’lık oranla üçüncü sırayı almıştır. Bu gruptaki suç işleyen erkek sayısı 2492, suç işleyen kadın sayısı ise 200’dür. 2008 yılına da genel itibariyle bakıldığında gelir düzeyi arttıkça suç işleme oranı azalmakta, gelir düzeyi azaldıkça suç işleme oranı artmaktadır.

Tablo 13. 2000-2008 Yıllarında Türkiye’de Gelire Göre Suç İşleyenler

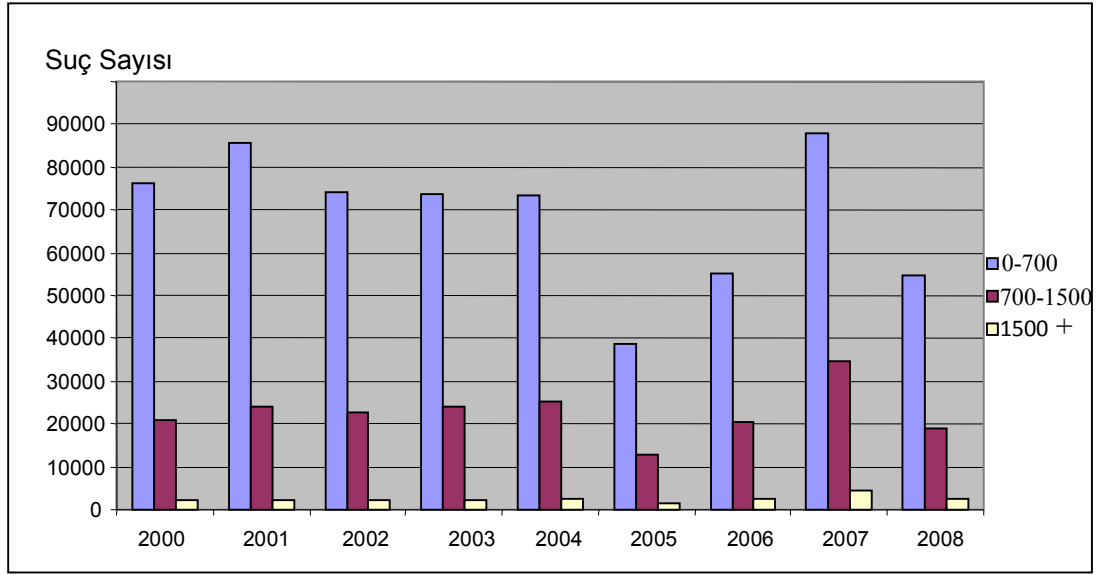
Gelir Durumu (TL)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
0-700	76159	85731	74008	73650	73484	38515	55134	88109	54918
700-1500	20676	24251	22795	23913	25132	12808	20284	34778	19127
1500 +	2134	2255	2152	2313	2692	1393	2466	4417	2562
TOPLAM (Kişi)	98969	112237	98955	99876	101308	52716	77884	127304	76607

Kaynak: ÜİK, 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları

Tablo 13’te 2000 yılından 2008 yılına kadar suç işleyenler ve suç işleyenlerin gelir durumları verilmiştir. Buna göre 2000 yılında suç işleyen sayısı 98969 kişi, 2001 yılında 112237 kişi, 2002 yılında 98955 kişi, 2003 yılında 99876 kişi, 2004 yılında 101308 kişi, 2005 yılında 52716 kişi, 2006 yılında 77884 kişi, 2007 yılında 127304 kişi ve son olarak 2008 yılında ise 76607 kişidir. Suç işleyen sayısının en az olduğu yıl, 52716 kişiyle 2005 yılıdır. Suç işleyen sayısının en çok olduğu yıl ise 12304 kişiyle 2007 yılıdır. Türkiye genelinde suç sayısı yıllık 50000 kişinin altına hiçbir yıl düşmemiştir.

Tablo 13’te toplu olarak görüldüğü üzere; insanların gelir seviyeleri düştükçe suç işleme oranları artmakta ve gelir seviyeleri yükseldikçe suç işleme oranları azalmaktadır. Tüm verilere genel itibariyle bakıldığında; gelir düzeyi ile suç işleme arasında ters orantılı bir ilişki mevcuttur. Yani kişilerin gelir düzeyi azaldıkça,

geçimlerini sağlayamadıklarından suça olan meyilleri artmakta ve yasal olmayan yollarla geçimlerini sağlamaya çalışmaktadırlar.



Şekil 1. 2000-2008 Yıllarında Türkiye’de Gelire Göre Suç Oranları (TÜİK, 2009)

Şekil 1’de de görsel olarak görüldüğü üzere yapılan bu çalışmanın geneli göstermektedir ki; Türkiye’de 200-2008 yıllarında elde edilen verilere göre, gelir düzeyi ile suç işleme oranı arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Yani insanların gelir düzeyi arttıkça suç işleme oranları azalmaktadır. Suç işleme oranı gelir seviyesi düşük olan insanlarda, yani yoksul insanlarda daha fazladır. Literatürde de bu ilişki destekleyen birçok çalışma mevcuttur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada; TÜİK'ten elde edilen 2000-2008 yıllarındaki veriler çerçevesinde Türkiye'deki yoksulluk ile suç arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda yoksulluk ve suç arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Yani araştırma kapsamına göre; gelir seviyesi düşük kişilerde suç işlemeye oranı daha fazla olmaktadır. Gelir seviyesi yüksek kişiler, gelir seviyesi düşük kişilere oranla daha az suç işlemektedirler. Yani yoksul insanlar daha fazla suç işlerken, tersi durumda kişilerin gelir seviyesi yükseldiğinde suç işleme oranları azalmaktadır. Bu durum literatürde de desteklenmektedir. Örneğin; Caroll ve Jackson (1983) çoğu suç teorilerinin merkezinde, yoksulluk ve eşitsizlik faktörlerinin olduğunu belirtmektedir. Bir başka araştırmacı olan Tsushima (1996) da, yoksulluğun temelde hem doğrudan hem de dolaylı olarak bireylerin suç işleme ihtimallerini arttırdığını iddia etmektedir. Yine Bailey (1984) ve Williams (1984) tarafından yapılan araştırmada ise yoksulluğun; adam öldürme oranı ile pozitif ilişkili olduğu saptanmıştır.

Bu çalışmada yoksullukla suç oranları arasında doğrudan doğruya negatif bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Çünkü suç oranları daha çok alt gelirli bireyler arasında yaygınken gelir grupları yükseldiği zaman görülmüştür ki suç oranları azalmaktadır. Yoksullukla suç arasında kuvvetli bir ilişkinin varlığı, yoksulluğun suçun doğrudan bir nedeni olarak ortaya çıkarmaz. Çünkü yoksulluk suça etki eden faktörlerden yalnızca birisidir. Bunun yanında suça etki eden birçok faktörden söz edilebilir. Diğer taraftan yoksul olup suç işlemeyen birçok insanın varlığı bunu ispat etmektedir. Fakat yoksullukla suç arasında ilişkiyi açıklarken; yoksulluğun suç işlemeye olumlu yönde etki ettiğinden söz edilebilir.

Karmaşık ilişkilerin yoğun olarak yaşandığı şehirler içerisinde suça yönelik davranışların çok çeşitlilik kazanmasının nedenlerinin basında, işsizlik gelmektedir. Türkiye'de göç olgusuyla birlikte, kentlerdeki nüfus yığılmalarının artması, iş alanlarının bu nüfusu istihdam etmeye yeterli olmaması, aileleri geçim sıkıntısına sürüklemekte; bunun doğal sonucu hırsızlık, gasp ve cinayet alanında suç ve suçlular

çoğalmaktadır. Bunların yanı sıra, özellikle paraya düşkün bir zihniyet doğrultusunda yetişen hedonistik kitle, var olanın dışında birtakım zevklere yönelmekte, doyum sağlayabilmek için, kumar, uyuşturucu ve alkole esir olmaktadır. Bu durumda da birtakım suç davranışları ortaya çıkmaktadır. Bunlarla birlikte kentlerde suçların farklı bir şekilde, siyasi ideolojik alanda meydana gelen davranışlardan da doğmaktadır. Gerek partizan, gerek etnik ve gerekse dini alanda bireylerin bir sürtüşmeye girmeleri kitlesel ya da bireysel suçların doğmasına neden olmaktadır.

Türkiye Jeopolitik konumu ile gelişmiş batı ülkelerinde görülen suç çeşitlerine ek olarak terör örgütlerinin faaliyetleri görülmektedir. Türkiye’de 1980 sonrası terör eylemleri başlamış, günümüzde ise etkin mücadele yapılmasına rağmen halen güvenliğin birinci sorunu olarak devam etmektedir. Terör örgütü eylemcilerinin genel karakteristiği incelendiğinde yoksulluk faktörü başı çekmektedir. Özellikle iç göç sonucu oluşan yoksulluk terör örgütünün eleman kazanmasında en büyük etkidir.

Türkiye’nin jeopolitik ve demografik yapısı komşuları ve gelişmiş batı ülkelerindeki suç ve suç çeşitleri arasında farklılık göstermektedir. Türkiye’de meydana gelen şahsa karşı işlenen suçlar ve mala karşı işlenen suçların faillerinin sosyo-ekonomik durumları incelendiğinde yoksulluğun büyük etken olduğu ortaya çıkmıştır.

Gelişmekte olan Türkiye’de yoksulluk, en önemli sorunlardan biri haline gelmiştir. Bir yandan adaletsiz gelir dağılımı, diğer taraftan ulusal gelirin paylaşımındaki düşüklük, son yıllarda yaşanan ekonomik krizler, başarısız politikalar yoksulluğu daha da şiddetli bir boyuta taşımış ve acil önlem alınması gereken öncelikli hale getirmiştir. Devlet Planlama Teşkilatı Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu'nun raporuna göre; yoksullukla mücadelede etkili politikanın bulunmaması, bu alandaki başlıca sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Raporda yoksulluk sorunun çözümü ve suç oranının azaltılması için şu öneriler yer almaktadır (www.dpt.gov.tr):

- Yoksullukla mücadelede kişi başına asgari sosyal yardım miktarı, fert başına düşen milli gelirin %40'ı olarak belirlenmeli.
- Bu miktar kişinin evli ve çocuk sahibi olmasına göre düzenlenebilmeli.

- Kira yardımı, çocuk parası gibi ödenekler, asgari hayat standardına bakılmaksızın sosyal güvenlik sistemi içinde yer almalı.
- Özürlü, yaşlı, bakıma muhtaç kişiler gibi istihdam edilebilir nitelikte olmayan, korunmasız gruplara karşılıksız ve şartsız yardımlar verilmeli.
- Yoksullukla mücadele eden SHÇEK, SYDGM ve Vakıflar Genel Müdürlüğü tek çatı altında toplanmalı.
- Ek istihdam yaratan işverene, işe aldığı her işçi için belirli bir süreyle SSK primi, vergi ve enerji bedeli indirimi sağlanmalı.
- Asgari ücret üzerindeki vergi yükü kademeli olarak azaltılmalıdır.

Yapılan çözümlere ek olarak;

- Yoksulluğun zor şartları en hafife indirilmesi amacıyla yerel yönetimlerde faaliyet gösteren birimlerin görev tanımları yeniden yapılmalıdır. Örneğin, Avrupa ülkelerinde olmayan Muhtarlık müessesesi daha aktif hale getirilerek her aileye ulaşabilmelidir.
- Yoksul ailelerin çocuklarının sosyal alanların kullanılması amacıyla bazı ekonomik kolaylıklar sağlanmalıdır. Belediye spor komplekslerinden ücretsiz faydalanma vs.
- Belediyeler tarafından düzenlenen meslek edinme kurslarından sertifika almaya hak kazanan bireylerin takibi yapılarak iş edinilmesi amacıyla destek olunması,
- Yardımlaşma Derneklerinin Kamu kuruluşları olan irtibatının artırılması amacıyla yeni ortak projeler geliştirmeli,
- Yeni yapılan imar planlarının güvenliği artırıcı sistemleri yaygın hale getirici mevzuatlar hazırlanmalıdır (Kamera sistemleri vs.).
- Kentsel dönüşümün ivedilikle sağlanması,
- Kurumlar arası bilgi akışı düzenli hale getirilerek, hızlı bilgilendirmeyi sağlamak, olarak sıralanabilir.

KAYNAKÇA

- Akın, İ. (1988). Kalkınma ve Sanayi Ekonomisi, İ.Ü.İktisat Fakültesi, Yön Ajans, İstanbul.
- Alacakaptan U. (1970). *Suçun Unsurları*, Ankara.
- Allen, R. C. (1996). *Socio-Economic Conditions and Property Crime: A Comprehensive Review and Test of The Professional Literature*, The American Journal of Economics and Sociology, Vol.55, N.3.
- Arpacioğlu, Ö. ve Yıldırım M. (2011). *Dünyada ve Türkiye'de Yoksulluğun Analizi*, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(2).
- Arpacioğlu, Ö. ve Yıldırım M. (2011). *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2): 60-76.
- Başkaya F. (1997). *Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü*. 2. Baskı, İmge Kitabevi.
- Başkaya, F. (1997). *Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü*. 2. Baskı, İmge Kitabevi.
- Başkaya, F. (1997). *Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü*. 2. Baskı, İmge Kitabevi.
- Conklin, J. (1989). *Criminology*, Macmillan, New York,
- Crutfield, R.D., ve Susan R.P. (1997). *Work and Crime: The Effects of Labor Stratification*, Social Forces, Vol. 76, Issue 1.
- Çağlayan, S. (2008). *Göç ve Yoksulluk: Mutlak ve Doğrusal Olmayan Bir İlişki* Yakın Kitabevi Yayınları, İzmir.
- Daly, M., Margo, W. ve Shawn, V. (2001). *Income Inequality and Homicide Rates In Canada and United States*”, Canadian Journal of Criminology, Vol.43, Issue 2.
- Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*, Beta Basım Yayım, İstanbul.
- DPT, (2006). *2006 Programı*, (Çevrimiçi) ekutup.dpt.gov.tr/program/2006.pdf
- Dumanlı, R. (1996), *Yoksulluk ve Türkiye' deki Boyutları*, DPT Uzmanlık Tezi, Yayın No: DPT: 2449, Ankara.
- Erdem, S. (1993). *Psikoloji*, İstanbul.

- Erdentug, S.A. (1982). "*Suç Kavramının Kültür Farklılığı Açısından Değerlendirilmesi*", *Antropoloji Dergisi, Sayı 11*, Ankara.
- Erem, F. (1995). *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku*, C.I, Genel Hükümler. (13.Tıpkı bs). Ankara.
- Erkal, E.M., Baloglu, B. ve Baloglu, F. (1997). *Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü*, Der Yayınları, İstanbul.
- Erol N. (2006). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Göka, E. Türkçapar, M.H.; *SSK Ankara Hastanesi spaces.msn.com*
- Güneş, Z. (2009). *Türkiye’de Yoksulluk araştırmaları, 1980 Sonrası Yılların Bibliyografik Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- <http://www.turkyasam.com/showthread>
- İbrişim, N. (2008). *Yoksulluğun Ölçülmesi ve Türkiye Analizi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- İçli, T. G. (2001). *Kriminoloji*, Bizim Büro Basımevi, Ankara.
- İçli, T. G. (2003). *Toplumdan Kopuş: Suç ve Şiddet, Sosyolojiye Giriş*, Martı Yayınları (Editör: İhsan SEZAL), Ankara.
- Kabaş T. (2009). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluğun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Yolları*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kızmaz, Z. (2002). Bazı Sosyal Değişkenler Bağlamında Doğu Anadolu Bölgesinde *Suç ve Suçluluk* Doktora Tezi, Elazığ.
- Korkmaz, A. (1988); *Şehirleşme ve Suç, Malatya Araştırması*, Doktora Tezi, İstanbul.
- Kurtkan-B., A. (1995). *Genel Sosyoloji*, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Küçükkalay, A.M. ve Türkcan, K. (2005). *Nüfus ve Kalkınma*, içinde S. ve Kar M. (Ed.), *İktisadi Kalkınmada Sosyal, Kültürel ve Siyasal Faktörlerin Rolü*, Ekin Kitabevi, Ankara,
- Özer, İ., (2004). *Kentleşme Kentlileşme ve Kentsel Değişme*, Ekin Kitabevi, Bursa.
- Polat, O. (2002). Şiddet, www.kriminoloji.com 2002.
- Sapancalı, F. (2005). *Avrupa Birliği’nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri*, Çalışma ve Toplum Dergisi, 3.

- Sapancalı, F. (2005). *Avrupa Birliğinde Sosyal Dışlama Sorunu ve Mücadele Yöntemleri*, Çalışma ve Toplum.
- Strok, R. (1975). *Social Problems*, Washington.
- Sutherland, E. ve Cressey D. (1996). *Principles Of Criminology*, J.B.Lippincot Comp. New York.
- Şahin, H. (2000). *Türkiye Ekonomisi*, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Şenses, F. (2001). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Tsushima, M. (1996). *Economic Structure and Crime: The Case of Japan*, Journal of Socio-Economics, Vol.25, Issue, 4.
- TÜİK, (2011), *Yoksulluk Araştırması Sonuçları 2009*, www.tuik.gov.tr. , Erişim Tarihi: (22.07.2011).
- Urhal, Ö. (1992). *Şehirleşme ve Asayiş İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- World Bank, (2000) *World Development Report Attacking Poverty*, New York.
- Yamakoglu, C. (1986). *İnsan İlişkileri*, Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Yavuzer, H. (1988).; *Çocuk ve Suç*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yücel, T. M. (1997b). *Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi*, Ankara.
- Yücel, T. M. (2003a). *Kriminoloji: Suç ve Ceza*, Adalet Teşkilatı Güçlendirme Vakfı Yayını, Ankara.
- Yüksel, Ü. (1988). *Suç Olgusunun Sosyo-Kültürel Boyutları ve Suç-Ekonomi İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- <http://www.Spaces.Msn.Com>
- <http://www.canaktan.org>
- http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=212
- <http://www.turkyasam.com>
- <http://www.yenibilgiler.com.tr>

ÖZGEÇMİŞ

Kemal BAŞARAN 1973 yılında İskenderun'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini İskenderun'da, lise öğrenimini Gölcük / Kocaeli'nde tamamladı.1992 yılında Polis Akademisi'ni kazandı.1996 yılında mezun olduktan sonra Emniyet Genel Müdürlüğü ve Diyarbakır'da çalıştı.2003'ten bu yana Gaziantep Polis Meslek Yüksek Okulu ve ardından İl Emniyet Müdürlüğü'nde çalışmaktadır.

VITAE

Kemal BAŞARAN was born 1973 in Iskenderun. İskenderun in primary and secondary education, highschool Golcuk / Kocaeli completed.Police Academy in 1992 andwon Aftergraduating in 1996, the Security General Directorate and worked in Diyarbakır. Since 2003, the Provincial Security Directorate of Gaziantep Police Vocational High School and then working.